

Strategia wdrażania projektu innowacyjnego testującego

Temat innowacyjny:

„Współpraca podmiotów działających w obszarze zatrudnienia oraz integracji i pomocy społecznej z przedsiębiorcami w zakresie ułatwiania wchodzenia na rynek pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym”

Nazwa Projektodawcy:

**Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"
z siedzibą w Lublinie**

Nazwa Partnerów Projektu :

Powiat Włodawski

Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu we Włodawie

Cech Rzemiosł i Przedsiębiorczości we Włodawie

Tytuł projektu:

„Wyjść na prostą”

Numer umowy:

POKL.07.01.01-06-351/11-00

Lider Projektu

**Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
"OIC Poland"**

Partner Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

Spis treści

I. Uzasadnienie	3
II. Cel wprowadzenia innowacji	13
III. Opis innowacji, w tym produktów finalnych	17
IV. Plan działania w procesie testowania produktu	35
V. Sposób sprawdzenia, czy innowacja działa	42
VI. Strategia upowszechniania	45
VII. Strategia włączania do głównego nurtu polityki	48
VIII. Kamienie milowe II etapu projektu	49
IX. Analiza ryzyka	50

I. Uzasadnienie

Diagnoza na etapie przygotowania projektu

Główny, zidentyfikowany problem w zakresie interwencji projektu to brak kompleksowego systemu działań wobec osób opuszczających zakłady karne, obejmującego zarówno aktywność zawodową, społeczną i socjalną, a opierającego się na aktywności i współpracy różnych aktorów rynku pracy. Problem ten do chwili obecnej nie był w wystarczającym stopniu uwzględniany ani w polityce ogólnopolskiej ani tym bardziej regionalnej. Instytucje udzielające pomocy postpenitencjarnej nie współpracują ze sobą należycie, a proponowane przez nie rozwiązania nie są systemowe, lecz indywidualne. Aktualnie Służba Więzienna jest realizatorem 3 projektów systemowych, jednak żaden nich nie tworzy modelu współpracy instytucji. Ponadto, jak pokazuje dotychczasowa praktyka, większość miejsca w programach penitencjarnych poświęcona jest działalności kulturalno-oświatowej i sportowej, zamiast pracy na rzecz umiejętności radzenia sobie skazanym po wyjściu na wolność.

Na podstawie informacji o zaludnieniu z 30.09.2011 r. Centralnego Zarządu Służby Więziennej wynika, iż liczba osadzonych w okręgu lubelskim wynosi 4223, w tym 62 kobiety, a wskaźnik bezrobocia wśród osadzonych wynosi 49,4% i jest najwyższy w Polsce.

Z kolei na koniec września 2012 r. w województwie lubelskim zarejestrowanych było 2046 osób bezrobotnych (w tym 3,3% kobiet), którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia. W stosunku do ogółu bezrobotnych subpopulacja ta stanowiła 1,7%. W skali kraju bezrobotni omawianej kategorii stanowili 1,9% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W III kwartale napływ bezrobotnych omawianej kategorii bezrobotnych wynosił 585 osób i był wyższy o 64 osoby w odniesieniu do poprzedniego kwartału. (*Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim wg stanu z dnia 30 września 2012 r.* - raport WUP Lublin 2012)

Sytuacja ta wynika m.in. z faktu, iż zainteresowane podmioty (m.in. służba więzienna, kuratorska służba sądowa, publiczne służby zatrudnienia), działają w sposób niezależny oraz iż planują i udzielają pomocy postpenitencjarnej wyłącznie w granicach własnych wytycznych wynikających z ustaw, rozporządzeń czy też założeń statutowych. Brak jest odpowiedniej koordynacji i wspólnej polityki pomiędzy nimi. Ponadto, obecnie, w aktywizację społeczno-zawodową osób opuszczających zakłady karne zbyt mało zaangażowane jest środowisko przedsiębiorców.

Brak aktywności przedsiębiorców w aktywizację osób opuszczających zakłady karne po części wynika z obaw jakie żywią potencjalni pracodawcy przed zatrudnianiem byłego więźnia, oraz z niewystarczającego otwarcia systemu pomocy postpenitencjarnej na współpracę ze społecznością lokalną. Stąd istnieje potrzeba stworzenia kompleksowego systemu działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne.

Na zidentyfikowany problem główny składają się problemy szczegółowe:

- Niewystarczająca współpraca przedsiębiorców z OPS, z UP, NGO, ZK i kuratorami sądowymi

- Nieadekwatność programów oddziaływań do zmieniających się potrzeb osób skazanych
- Niewystarczające przygotowanie merytoryczne kadry instytucji rynku pracy i pomocy społecznej (zwłaszcza w stosunku do osób skazanych) do aktywizacji skazanych
- Przedmiotowe traktowanie skazanych
- Brak fachowej diagnozy rozwoju zawodowego skazanych
- Bariery świadomościowe i strach przed zatrudnianiem osób po odbyciu kary
- Kompleksowość problemów osób opuszczających ZK oraz niska współpraca różnych instytucji w celu ich rozwiązania
- Niski udział NGO i przedsiębiorców w aktywizacji społeczno-zawodowej osób skazanych
- Liczne braki w zakresie koordynacji i spójności oddziaływań w systemie pomocy postpenitencjarnej
- Słaby system wymiany informacji o skazanych pomiędzy instytucjami świadczącymi pomoc
- Powielanie tych samych czynności wobec skazanych, brak koordynacji działań

Ze sprawozdania Centralnego Zarządu Służby więziennej (VIII 2011 r.) wynika iż z 3604 skazanych i ukaranych, 469 osób zatrudnionych jest odpłatnie, 932 nieodpłatnie, a 2203 osób nie jest w ogóle zatrudnionych (z czego 1782 z powodu braku pracy). Pozostałe osoby pozostają bierne zawodowo. Drogę do wielu zawodów zamyka byłym więźniom wymóg przedstawienia zaświadczenia o niekaralności. W wielu dużych firmach standardowo wymagane jest zaświadczenie o niekaralności. Pojawia się opinia, że byłym kryminalistom będzie szczególnie trudno znaleźć pracę w dużych firmach/korporacjach, gdzie wymogi dla kandydatów są ściśle określone i gdzie rzadko zdarzają się odstępstwa od reguł. A reguły te nie przewidują z zasady możliwości zatrudniania osoby karanej.¹

Wstępna diagnoza potrzeby realizacji projektu opierała się przede wszystkim na doświadczeniach własnych Wnioskodawcy z realizacji projektu Partnerstwa na Rzecz Rozwoju „Wyjść na prostą” realizowanego w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej „EQUAL”. Badania przeprowadzone na potrzeby EQUAL w latach 2004-2006 wskazują na słabe przygotowanie osób opuszczających zakłady karne do wejścia na rynek pracy. Przygotowanie skazanych do podjęcia pracy i pomoc w jej uzyskaniu jest jednym z podstawowych założeń funkcjonującego w Polsce systemu wsparcia i readaptacji społecznej. Jest to jednocześnie jeden z najtrudniejszych celów do osiągnięcia z uwagi na niewystarczającą koordynację i współpracę służb penitencjarnych, postpenitencjarnych oraz służb zatrudnienia zorientowanych na swoje podstawowe zadania ustawowe (zbyt duże jak na możliwości osobowe) jak również z uwagi na bariery tkwiące w osobach bezrobotnych po wyrokach sądowych.

¹ Raport z badań jakościowych na temat programu badawczo-szkoleniowego dotyczącego aktywizacji zawodowej i społecznej więźniów. Projekt "Proces aktywizacji zawodowej i społecznej byłych więźniów", http://www.zmiananalepsze.com.pl/Rapoort_badania_jakosciowe.pdf

Obecny system pomocy postpenitencjarnej cechuje się brakiem koordynacji działań pomiędzy jego poszczególnymi elementami (Służbą Więzienną, Kuratorską Służbą Sądową i publicznymi służbami zatrudnienia) – czego najlepszym przykładem jest powtarzanie tych samych lub podobnych działań przez wszystkie służby, brak komunikacji między poszczególnymi ogniwami systemu albo pomijaniem niektórych działań z powodu luk w systemie.

Oprócz wysokiego bezrobocia, można wymienić inne negatywne czynniki mające wpływ na szczególnie trudną sytuację osób skazanych na rynku pracy:²

- 1) Bardzo niskie umiejętności skazanych poruszania się na rynku pracy - brak aktywności, mobilności oraz umiejętności pozyskiwania informacji o rynku pracy
- 2) Niedostosowanie działań publicznych służb zatrudnienia do potrzeb skazanych
- 3) Marginalizowanie problemów byłych skazanych na rynku pracy,
- 4) Stygmatyzacja społeczna wynikająca z faktu skazania.
- 5) Niewielkie zainteresowanie pracodawców tą grupą osób
- 6) Obawa pracodawców przed zatrudnieniem byłych więźniów, wynikająca z obciążenia zapisem o karalności

O problemie braku pracy wśród byłych więźniów trudno mówić wyłącznie w kontekście ich wykształcenia czy umiejętności zawodowych. Głównym problemem osób opuszczających zakłady karne ze znalezieniem pracy jest kompleksowość ich problemów. Skazany jest obciążony zapisem o karalności, a także, w wielu przypadkach, nie ma wykształcenia ani przygotowania zawodowego. Ma on kłopoty rodzinne, pozostaje w konflikcie z najbliższymi, często nie ma dokąd wracać, jest obciążony nałogami lub łatwo im ulega. Wszystko to powoduje, że myśl o możliwości stałej pracy z trudnością pojawia się w głowie byłego więźnia.

Niski poziom aktywności zawodowej wśród tej grupy społecznej ma nie tylko implikacje ekonomiczne, ale co gorsza, wpływa bezpośrednio i jednocześnie bardzo negatywnie na proces integracji społecznej. Praca pozwala bowiem, zaspokajać potrzeby kontaktu z ludźmi, samorealizacji i potwierdzania własnych możliwości. To właśnie dzięki zatrudnieniu człowiek wzmacnia poczucie własnej wartości co jest szczególnie ważne w przypadku osób opuszczających zakłady karne. Prace zalicza się bez wątpienia do czynników, które ułatwiają proces integracji społecznej oraz powrót do „normalności”. Przeciwdziała ona izolacji społecznej i wykluczeniu społecznemu.

Złożoność problemów osób opuszczających zakłady karne wymaga ich kompleksowego rozwiązania, stworzenia systemu, który umożliwiłby im wejście na rynek pracy, ale także poradzenia sobie z szeregiem kłopotów natury społecznej oraz psychicznej, takich jak: relacje rodzinne, warunki materialno-bytowe, radzenie sobie z agresją i stresem, umiejętność organizowania dnia i zarządzania czasem oraz przywrócenie wiary w siebie. Bez zadbania o te potrzeby samo zagwarantowanie pracy to za mało, ponieważ często osoby skazane nie mają dostatecznie dużo motywacji żeby tę pracę utrzymać.

² Poradnik dotyczący realizacji wsparcia dla osób wykluczonych społecznie oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, MRR, Warszawa, październik 2009

Zwiększenie możliwości zatrudnienia byłych skazanych wymaga stworzenia całego spójnego systemu odpowiednich zachęt, zwłaszcza w dobie wysokiego bezrobocia i przez nikogo niekwestionowanego istnienia szarej strefy.

Problem polega również na tym, że skazani niejednokrotnie w ogóle nie funkcjonowali na rynku pracy (czasami mimo dojrzałego wieku), wielu z nich formalnie nigdy nie pracowało lub miało długą, nierzadko kilkuletnią czy kilkunastoletnią przerwę w zatrudnieniu. Przez ten czas natomiast rynek pracy bardzo się zmienił. Zmianie uległy technologie, materiały oraz wymagania dotyczące umiejętności nawet w stosunku do pracowników fizycznych.

Aby rozwiązać problem bezrobocia skazanych i byłych skazanych konieczne są działania kompleksowe, ścisła współpraca różnych instytucji, a także wypracowanie różnorodnych sposobów podejścia do najtrudniejszych klientów.

Dla ułatwienia wejścia na rynek pracy byłych skazanych należałoby podjąć m.in. następujące działania systemowe:

- Należy stworzyć model współpracy oparty na potencjale wsparcia interdyscyplinarnego w odniesieniu do możliwej komplementarności, synergii i emergencji. Jednocześnie wsparcie to musi mieć znamiona trafności, skuteczności.
- Należy wypracować model współpracy między organizacjami pozarządowymi, więziennictwem, samorządem terytorialnym oraz przedsiębiorcami, opierający się na rozsądnym podziale zadań, uzupełnianiu się, a nie dublowaniu działań. Organizacje te powinny zyskać umiejętność płynnego przekazywania sobie podopiecznych
- Model współpracy powinien być sposobem ominięcia głównych wad systemu obecnego, np. opieszałości pomocy, zbiurokratyzowania, konfliktu kompetencji
- Model współpracy dla aktywizacji zawodowej i społecznej więźniów powinien przewidywać ofertę wsparcia w zakresie wzmacniania potencjału rodzinnego i osobistego więźniów jako proces wstępny lub równoległy dla wymiaru aktywizacji zawodowej
- Model współpracy powinien zapewniać kompleksową ofertę w ramach ustalonego, pełnego procesu aktywizacji zawodowej i społecznej. Potencjał modelu tkwi zwłaszcza w przełamaniu np. długotrwałego oczekiwania na konkretną usługę, która warunkuje kolejną itd. Istotne są tu zasoby kadrowe (w zasadzie chodzi o ich bezpośrednią dostępność), które determinują efektywność obecnego systemu.
- Pracodawcy powinni być centralnym punktem modelu. Stanowią oni czynnik krytyczny dla innowacyjności rozwiązań.
- Należy dokonać szerokiej promocji możliwości zatrudnienia byłych skazanych we wszystkich opiniotwórczych mediach
- Należy przeprowadzić kampanię informacyjną skierowaną do pracodawców, która uświadomi m.in. nielegalność pytania o karalność przyszłych pracowników
- Należy objąć opieką i wsparciem nie tylko byłych skazanych ale także ich rodziny; problem bezrobocia tej grupy osób jest bowiem kompleksowy i w równym stopniu dotyczy rodzin byłych skazanych, co ich samych.

„Ponieważ pomoc postpenitencjarna jest niezbędnym elementem w walce z przestępczością i jej skutkami, należy zatem dołożyć wszelkich starań, by działania zaangażowanych instytucji przynosiły wymierne korzyści”³

Pomoc w readaptacji społecznej osób opuszczających zakłady karne powinna być jednym z priorytetów naszego państwa. Społeczeństwo ma żywotny interes w podejmowaniu kroków na rzecz wspierania byłych więźniów. Przeważająca większość osób karanych zanim weszła w konflikt z prawem, znajdowała się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, bądź to z powodu nieumiejętności funkcjonowania w życiu społecznym, braku odpowiedniego wykształcenia, lub też z powodu uzależnień. Istnieje więc duże prawdopodobieństwo, że udzielenie pomocy tym ludziom przyczyni się do zapobieżenia ponownemu wejściu ich w konflikt z prawem, co w sposób bezpośredni przyczyni się do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa społecznego.

Niesprzyjająca sytuacja na rynku pracy oraz posiadane często nieaktualne kwalifikacje zawodowe sprawiają, że osoby te wymagają wsparcia przede wszystkim w sferze zatrudnienia.

Wejście do Unii Europejskiej otworzyło szereg możliwości wykorzystania środków z funduszy strukturalnych na działania związane z pomocą postpenitencjarną. Promowane są w szczególności narzędzia wykorzystujące ekonomię społeczną, takie jak zatrudnienie socjalne, zatrudnienie wspierane, czy spółdzielnie socjalne. Znalazło to zresztą swoje odzwierciedlenie w programach krajowych. Krajowy Program Działania na Rzecz Integracji Społecznej zmierza do podniesienia znaczenia instytucji probacyjnych, takich jak warunkowe przedterminowe zwolnienie i warunkowe zawieszenie wykonywania kary. Podniesione zostało również znaczenie instytucji mediacji po wyroku, a także pełniejszego wykorzystywania kary ograniczenia wolności, systemu dozoru elektronicznego oraz innych kar nieizolacyjnych. Dostrzeżona została ponadto rola pracy socjalnej wobec skazanych przygotowujących się do opuszczenia zakładu karnego. Tak szerokie potraktowanie problematyki pomocy postpenitencjarnej wymusza współdziałanie pomiędzy jednostkami penitencjarnymi, kuratorską służbą sądową, jednostkami pomocy społecznej, instytucjami pomocy społecznej oraz przedsiębiorcami.

Aktualnie brak jest odpowiednio ukształtowanej sieci powiązań pomiędzy poszczególnymi instytucjami udzielającymi pomocy postpenitencjarnej. Poprzez umiejscowienie działań wspierających w różnych, niepodlegających sobie resortach, brak jest odpowiedniej koordynacji i wspólnej polityki pomiędzy tymi podmiotami.

Diagnoza przeprowadzona w pierwszym etapie projektu

Zrealizowane w pierwszym etapie realizacji projektu badania oraz powstałe raporty posłużyły do zbadania problemów pod kątem konstrukcji założonych w projekcie produktów. Są one efektem kilkumiesięcznych prac interdyscyplinarnego zespołu eksperckiego i

³ Por. POMOC OSOBOM OPUSZCZAJĄCYM ZAKŁADY KARNE I ICH RODZINOM. WYBRANE ZAGADNIENIA, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Kraków 2005

środowiskowego (*empowerment* wstępny) opartych na badaniach własnych, analizie Desk Research oraz o doświadczenia zdobyte przy badaniach więźniów i współpracy z zakładami karnymi.

Jednym z raportów opracowanych w ramach projektu jest **badanie Desk Research** – pogłębiona diagnoza problemów występujących we współpracy pomiędzy różnymi aktorami rynku pracy na rzecz osób opuszczających zakłady karne, obejmujące zarówno aktywność zarodową, społeczną i socjalną. Celem głównym powyższego opracowania było uzyskanie wiedzy z w/w zakresu poprzez dokonanie badania danych zastanych Desk Research oraz pogłębionej diagnozy problemowej i analizy przyczynowo- skutkowej dla obszaru merytorycznego objętego założeniami projektu i zakresem produktów finalnych.

Główne funkcje i cele badania to:

- Wskazanie obecnej sytuacji i uwarunkowań w zakresie współpracy pomiędzy różnymi aktorami rynku pracy na rzecz osób opuszczających zakłady karne.
- Zidentyfikowanie obszarów współpracy interesariuszy wsparcia osób opuszczających zakłady karne.
- Określenie ramowych zasad i założeń w zakresie modelu efektywnej współpracy przedsiębiorstw z instytucjami polityki społecznej z uwzględnieniem obecnych uwarunkowań.
- Identyfikacja i zobrazowanie potrzeb w zakresie współpracy instytucji z przedsiębiorstwami w kontekście aktywności zawodowej, społecznej i socjalnej osób opuszczających zakłady karne.
- Sformułowanie rekomendacji do modelu efektywnej współpracy i programu szkoleń.
- Określenie rekomendacji w formie pytań badawczych dla dalszego procesu badań rozwojowych służących opracowaniu produktów finalnych.

Na podstawie przeprowadzonego badania Desk Research uzyskano szereg rekomendacji w odniesieniu do kwestii problemowych. Z przedstawionych w raporcie rekomendacji wynika, iż:

- między podmiotami uczestniczącymi w aktywizacji zawodowej i społecznej musi zaistnieć **KAPITAŁ SPOŁECZNY** (wzajemne zaufanie i zdolność do wspólnego działania) oraz **KAPITAŁ RELACYJNY**. Kapitał relacyjny w aktywizacji zawodowej więźniów można odnieść do relacji sieci podmiotów i instytucji, ich zadowolenia z wzajemnej współpracy oraz lojalności wobec pozostałych podmiotów. Ten rodzaj kapitału obejmuje wiedzę o regułach lokalnego rynku pracy, wzajemnych oczekiwaniach, świadomości i specyfice branży i zawodu.
- Musi zaistnieć zatem **ZAUFANIE SPOŁECZNE** instytucji do pracodawców i szacunek dla więźnia oraz zaufanie pracodawców do zakładów karnych i innych instytucji jako wiarygodnego **PARTNERA** i więźnia jako przyszłego potencjału przedsiębiorstwa w postaci wykwalifikowanego przyszłego pracownika. Zaistnienie kapitału relacyjnego jest uzależnione od odejścia od działań pozornych w procesie aktywizacji zawodowej. Pozytywnie rozumiane znajomości, jakie więźniowie nabywają w trakcie pracy zawodowej to właśnie cenny element kapitału relacji. Polecenie więźnia jako potencjalnego pracownika na bazie znajomości znacznie skraca proces rekrutacyjny, co jest z korzyścią dla wszystkich szkół. Dla pracodawcy, który szuka kandydata do pracy,

bezpośrednia znajomość więźnia z pracy lub też osobista rekomendacja ma często więcej wartości niż zdobyte certyfikaty. Ponadto na bazie kapitału relacji pracodawcy, którzy nie potrzebują zatrudnić więźnia mogą go polecić innym pracodawcom.

W diagnozie problemu niezwykle pomocna okazała się również **Ekspertyza prawna** dotycząca możliwości zatrudniania osób opuszczających zakłady karne, jak i możliwości współpracy różnych instytucji publicznych i niepublicznych w tym zakresie.

Tematyka analizy jest powiązana ściśle z problematyką wykluczenia społecznego osób opuszczających zakłady karne, populacji doświadczającej stygmatyzacji społecznej. Wobec faktu, że zarówno na szczeblu europejskim, jak też w kontekście polskim, osoby opuszczające zakłady karne zostały zaliczone do grup o szczególnym ryzyku w zakresie zatrudnienia i integracji na rynku pracy, doświadczające długotrwałego bezrobocia i skrajnego ubóstwa, wprowadzanie zmian w przepisach prawnych wspomagających aktywizację zawodową i społeczną tej grupy zawodowej okazało się szczególnie istotne. Przedmiotowa analiza przedstawia systematyczne omówienie prawnych instrumentów polityki społecznej skierowanych do osób opuszczających zakłady karne, mających wspomóc integrację zawodową tej grupy podmiotów, a ponadto wskazuje podstawy prawne współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i pozarządowym w tym zakresie.

Ekspertyza potwierdza, iż pomimo podejmowanych inicjatyw pogłębiania współpracy rządowych i pozarządowych, nadal zauważane są znaczne braki w zakresie aktywizacji zawodowej i reintegracji społecznej osób opuszczających zakłady karne. Podnosi się więc, że konieczne jest zredefiniowanie zasad i wypracowanie nowego modelu współpracy z pracodawcami, którzy dysponują najbardziej wiarygodnymi informacjami na temat popytu na pracę, jak również z innymi instytucjami rynku pracy, tak publicznymi, jak i tymi działającymi w sektorze prywatnym. Istotnym elementem zmian systemowych jest zsynchronizowanie działalności publicznych służb zatrudnienia i służb pomocy społecznej. Ponadto podkreśla się kluczowe znaczenie partnerstwa publiczno prywatnego w działaniach polegających na pomocy w uzyskaniu zatrudnienia lub doświadczenia zawodowego osobom znajdującym się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Szczególnie istotne znaczenie ma uściślenie współpracy pomiędzy państwowymi instytucjami rynku pracy, organami pomocy społecznej, a przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Przedmiotowa analiza diagnozuje następujące problemy:

- Zbyt małe zaangażowanie społeczności lokalnej w działaniach ukierunkowanych na aktywizację zawodową i społeczną osób opuszczających zakłady karne z uwagi na fakt, że efektywna reaktywizacja wymaga wsparcia ze strony środowiska lokalnego, do którego skazany powraca.
- Zbyt małe zastosowanie fundamentów ekonomii społecznej przy aktywizacji zawodowej osób opuszczających zakłady karne.
- Podejście do problemu powinno być bardziej kompleksowe - z uwzględnieniem barier systemowych, kulturowych oraz ekonomicznych, które osoby te napotykają w związku z doświadczaną stygmatyzacją, także w okresie nienastępującym bezpośrednio po okresie zwolnienia.
- W większym stopniu powinny być wprowadzone i stosowane różne instrumenty prawno-finansowe (poręczenia, pożyczki, preferencyjne kredyty), dostępne dla osób

opuszczających zakłady karne, stwarzające finansowe podstawy (zgromadzenie zasobów finansowych) do podjęcia przez nich działalności gospodarczej i przez to uzyskania niezależności ekonomicznej.

Dla celów pogłębionej diagnozy zidentyfikowanych problemów, w ramach projektu przeprowadzono także badania własne na 600 osobach opuszczających Zakłady Karne na terenie województwa lubelskiego.

Opis badania:

1. Termin i miejsce realizacji badań:

Badania przeprowadzono w miesiącu październiku 2012 r. w następujących jednostkach:

- Areszt Śledczy w Lublinie (110 przebadanych osób)
- Zakład Karny w Zamościu (100 przebadanych osób)
- Zakład Karny w Chełmie (90 przebadanych osób)
- Zakład Karny w Opolu Lubelskim (90 przebadanych osób)
- Zakład Karny we Włodawie (80 przebadanych osób)
- Zakład Karny w Hrubieszowie (60 przebadanych osób)
- Zakład Karny w Białej Podlaskiej (40 przebadanych osób)
- Areszt Śledczy w Krasnymstawie (30 przebadanych osób)

2. Opis próby i metodologia badań:

Dobór do grup był celowy a badani stanowili reprezentatywną grupę dla populacji osób osadzonych w zakładach karnych w województwie lubelskim. W doborze do grupy uwzględniono także płeć osadzonych. Badaniem zostały objęte osoby opuszczające zakład karny (osoby do 6 m-cy przed końcem kary lub przewidywanym terminem warunkowego zwolnienia).

Opracowana metodologia, której egzemplifikacją jest powstały w ramach projektu „kwestionariusz ankiety z wykorzystaniem elementów kwestionariusza PROZA” umożliwia odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące obecnej sytuacji i uwarunkowań w zakresie współpracy pomiędzy różnymi aktorami rynku pracy na rzecz osób opuszczających zakłady karne. Ponadto umożliwia identyfikację i zobrazowanie potrzeb w zakresie współpracy instytucji z przedsiębiorstwami w kontekście aktywności zawodowej, społecznej i socjalnej osób opuszczających zakłady karne. Kwestionariusz, który powstał w ramach wyeksplikowanej metody do badania więźniów z wykorzystaniem kwestionariusza PROZA: jest komplementarny do badań Desk Research oraz innych badań zakładanych w projekcie.

Kwestionariusz ankiety został opracowany przez zespół ekspertów w składzie:

- ekspert-psycholog
- ekspert w zakresie prowadzenia badań socjologicznych
- ekspert z zakresu więziennictwa
- ekspert z zakresu polityki społecznej
- ekspert z zakresu budowania partnerstw i nawiązywania współpracy

3. Cel badania:

Badania miały na celu zbadanie zapotrzebowania skazanych opuszczających zakład karny na wsparcie przez instytucje pomocowe i rynku pracy oraz poznanie obecnej sytuacji i uwarunkowań w zakresie współpracy pomiędzy różnymi aktorami rynku pracy. Badania miały również na celu identyfikację i zobrazowanie potrzeb w zakresie współpracy instytucji z przedsiębiorstwami w kontekście aktywności zawodowej, społecznej i socjalnej osób opuszczających zakłady karne. Ponadto, badania miały odpowiedzieć m.in. na następujące pytania badawcze:

- Jakie są główne przyczyny słabej i niewystarczającej współpracy pomiędzy pracodawcami a instytucjami w kontekście aktywizacji więźniów?
- W jakich zakresach i obszarach występuje aktualnie niewystarczająca współpraca instytucji z pracodawcami w zakresie aktywizacji więźniów?
- Jakie są rzeczywiste główne powody, przyczyny, przesłanki zbyt niskiego poziomu zatrudniania więźniów i byłych więźniów?
- Jakie są główne czynniki niskiego potencjału zatrudnieniowego więźniów powodujące trudności w podjęciu pracy?

Wnioski:

1. Badaniu poddano 600 osób opuszczających zakład karny ze wszystkich jednostek z terenu województwa lubelskiego, a więc: z Aresztu Śledczego w Lublinie i Krasnymstawie oraz z Zakładu Karnego w Opolu Lubelskim, Włodawie, Zamościu, Chełmie, Białej Podlaskiej i Hrubieszowie.
2. Badaniu zostały poddane osoby do 6 m-cy przed końcem kary lub przewidywanym terminem warunkowego zwolnienia.
3. Do badań wykorzystano dwa narzędzia badawcze: kwestionariusz ankiety oraz test przymiotnikowy ACL-37 w trzech wersjach („Jaki jesteś?”, „Jaki chciałbyś być?”, „Jaki jest typowy pracodawca?”).
4. **Kwestionariusz ankiety** zbudowano przy wykorzystaniu arkusza Planu Rozwoju Zawodowego osoby skazanej/ zwolnionej „PROZA” opracowanego w ramach EQUAL. Arkusz „PROZA” stanowił narzędzie do diagnozy indywidualnej przypadku i miał służyć wytyczaniu ścieżki rozwoju zawodowego konkretnego skazanego. Opracowany kwestionariusz przejął z „PROZY” zwłaszcza te elementy, które służą dobrej identyfikacji cech indywidualnych osoby badanej. Narzędzie badawcze zostało skonstruowane przez zespół ekspercki. Kwestionariusz daje możliwość odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące obecnej sytuacji i uwarunkowań w zakresie współpracy pomiędzy różnymi aktorami rynku pracy na rzecz osób opuszczających zakłady karne. Ponadto umożliwia identyfikację i zobrazowanie potrzeb w zakresie współpracy instytucji z przedsiębiorstwami w kontekście aktywności zawodowej, społecznej i socjalnej osób opuszczających zakłady karne.

Drugie narzędzie to **test osobowości ACL-37** G. H. Gougha i A. B. Heilbruna, który jest znanym i powszechnie stosowanym testem służącym badaniu osobowości. Test osobowości ma za zadanie dostarczyć dodatkowych informacji na temat portretu skazanego: jego potencjału rozwojowego, stopnia gotowości do zmian i

podejmowania wyzwań oraz postrzegania siebie w kontekście relacji z pracodawcą. Taka wiedza pozwoli na optymalizację doboru metod postępowania ze skazanym w dążeniu do wyznaczenia mu aktywnych ról społecznych, w tym przede wszystkim roli zawodowej.

Badani więźniowie z zakładów penitencjarnych mają od 18 do 69 lat. Najwięcej przebadanych osób jest w przedziale wiekowym od 26 do 33 lat. Większość przebadanych osób legitymuje się wykształceniem podstawowym (42,2%) oraz zawodowym (35,1%). Doświadczenie pracy zawodowej ma większość przebadanych więźniów (68,3%). Dotychczas pracy nie podjęło 27,% skazanych. Do głównych branż zawodowych, w których badani znaleźli zatrudnienie należą: budownictwo, motoryzacja, rzemiosło i handel. Rozkład procentowy przebadanej populacji przedstawia się w sposób następujący:

- osoby pracujące w branży budowlanej - 27,5%,
- osoby pracujące w branży motoryzacyjnej - 8,3%,
- osoby pracujące w branży rzemieślniczej - 8,2% oraz
- osoby pracujące w branży handlowej – 6,8%.

Blisko jedna trzecia badanych nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

Branża administracyjna, ekonomiczna, czy lotnicza była reprezentowana przez pojedyncze osoby. Powyższe wyniki odzwierciedlają uzyskane w zakresie badań wykształcenie osób badanych. Potwierdza to tezę, że badani poruszają się w obrębie wąskiej grupy zawodów.

Na etapie przeprowadzania badań okazało się, że osoby ankietowane miały duże trudności z udzielaniem odpowiedzi na pytania otwarte, które wymagały posiadania choćby elementarnej wiedzy na temat statutowych zadań instytucji pomocowych. W tym kontekście duży albo bardzo duży odsetek braku odpowiedzi respondentów jest też z badawczego punktu widzenia istotną informacją o podstawowych brakach poznawczych tego środowiska, a w odniesieniu do instytucji życia społecznego w szczególności.

Skonstruowane pytania i uzyskane po ich postawieniu odpowiedzi po obróbce ilościowej i jakościowej stanowią materiał analityczny do znalezienia odpowiedzi na większość pytań badawczych określonych w raporcie z badania Desk Research. Ponadto, mają ułatwić i umożliwić poszukiwania najbardziej optymalnych, a przy tym innowacyjnych rozwiązań w zakresie opracowania modelu współpracy pracodawców/przedsiębiorców z publicznymi służbami zatrudnienia, ośrodkami pomocy społecznej, kuratorami sądowymi, zakładami karnymi środowiskiem organizacji pozarządowych na polu aktywizacji społeczno-zawodowej skazanych opuszczających zakłady karne.

Opracowane narzędzie będzie również służyć monitoringowi systemu współpracy podmiotów z pracodawcami na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej więźniów.

Opracowana metodologia i powstały kwestionariusz dają możliwość odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące obecnej sytuacji i uwarunkowań w zakresie współpracy pomiędzy różnymi aktorami rynku pracy na rzecz osób opuszczających zakłady karne

Badania przeprowadzone w ramach projektu pozwoliły dokonać pogłębionej analizy ilustrującej pełniejszy opis sytuacji problemowej oraz pozwoliły określić przyczyny występowania problemów, a także umożliwiły ilościowe poznanie skali występowania i konsekwencje istnienia zidentyfikowanych problemów.

Przeprowadzone badania potwierdziły zasadność i konieczność realizacji projektu. Stanowią jednocześnie podstawę i uzasadnienie dla poszczególnych komponentów produktów finalnych.

Projekt jest bowiem szansą na stworzenie rzeczywistego i kompleksowego modelu współpracy podmiotów zaangażowanych w readaptację społeczną i zawodową osób opuszczających zakłady karne z przedsiębiorcami.

Projekt podejmuje istniejące problemy w nowym ujęciu, w stosunku do których brak jest obecnie efektywnych działań i rozwiązań,

Tym bardziej postulowane działania powinny zostać podjęte niezwłocznie i w możliwie kompleksowym zakresie.

II. Cel wprowadzenia innowacji

Celem głównym projektu jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej w ciągu 36 m-cy na terenie województwa lubelskiego poprzez kompleksowe działania różnych aktorów rynku pracy.

Cele szczegółowe to:

- poprawa współpracy przedsiębiorstw (5), publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy (1), pomocy i integracji społecznej (9), kuratorów sądowych (5), zakładów karnych (1), oraz NGO (3) w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne w ciągu 36 m-cy
- ograniczenie wpływu barier świadomościowych w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne wśród przedsiębiorców powiatu włodawskiego w ciągu 36 m-cy
- podniesienie wiedzy i umiejętności w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne w ciągu 36 m-cy
- zwiększenie udziału NGO i przedsiębiorców z terenu powiatu włodawskiego w aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne w ciągu 36 m-cy

Cel wprowadzenia innowacji jest tożsamy z celem projektu zawartym we wniosku o dofinansowanie projektu.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Cele innowacji	Proponowany wskaźnik	Wartość docelowa wskaźnika	Źródło weryfikacji wskaźnika	Częstotliwość pomiaru wskaźnika
1	2	3	4	5
Zwiększenie skuteczności działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej w ciągu 36 m-cy na terenie województwa lubelskiego poprzez kompleksowe działania różnych aktorów rynku pracy	Liczba powiatów, w których zostanie wdrożony model współpracy	5	Deklaracje wdrożenia, porozumienia, uchwały bądź zarządzenia o powołaniu zespołów interdyscyplinarnych według modelu współpracy; Raporty ze spotkań zespołu interdyscyplinarnego,	Na zakończenie realizacji
	Zmniejszenie odsetka rodzin z powiatu włodawskiego otrzymujących pomoc z opieki społecznej z powodu trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego (w %)	2	Dane ROPS Lublin-informacja o pomocy społecznej w województwie lubelskim.	Informacja-2014 i 2015 r.
Poprawa współpracy przedsiębiorstw (5), publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy (1), pomocy i integracji społecznej (9), kuratorów sądowych (5), zakładów karnych (1), oraz NGO (3) w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne w ciągu 36 m-cy w powiecie włodawskim	Liczba instytucji uczestniczących we wdrażaniu modelu współpracy w ramach zespołu interdyscyplinarnego	24	Porozumienie w zakresie wdrażania modelu-na rozpoczęcie fazy testowania, raporty ze spotkań zespołu interdyscyplinarnego; listy obecności ze spotkań zespołu	V 2013r.- VI 2014 r.- Pomiar po każdym ze spotkań
Ograniczenie wpływu barier świadomościowych w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne wśród przedsiębiorców powiatu włodawskiego w ciągu	Liczba przedsiębiorców - pracowników przedsiębiorstw, którzy wezmą udział w szkoleniach	60 (w tym 33 K)	Dane z dzienników szkoleń, listy obecności, testy wiedzy; karty pracy ekspertów, raporty trenerów, ankiety na wejście oraz wyjście, ankieta wskaźników miękkich	Pomiar na zakończenie testowania (VI 2014 r.)
	Liczba	120 (w	Listy obecności na	Pomiar- na

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Cele innowacji	Proponowany wskaźnik	Wartość docelowa wskaźnika	Źródło weryfikacji wskaźnika	Częstotliwość pomiaru wskaźnika
1	2	3	4	5
36 m-cy (40 osób w tym 22k) z działów personalnych oraz kadry zarządzającej 81 firm zrzeszonych w Cechu Rzemiosł Różnych we Włodawie w obrębie testowania programu szkoleń, w obrębie podręcznika - 81 właścicieli i kadry zarządzającej firm z CRzR we Włodawie	przedsiębiorców – pracowników przedsiębiorstw, którzy wezmą udział w seminariach	tym 72k)	seminariach dla przedsiębiorców	zakończenie fazy upowszechniania
Podniesienie wiedzy i umiejętności 21 osób pracowników GOPS w tym 20k, 4 osób MOPS (3k), 40 NGO, 2 doradców zawodowych i 2 pośredników pracy z PUP Włodawa, 2 osoby z wydziału edukacji i polityki społecznej, 4 osoby kuratorzy sądowi (4k), 3 osoby z Zakładu Karnego Włodawa (3M) w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne w ciągu 36 m-cy	Liczba pracowników instytucji rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, którzy wzięli udział w szkoleniach	71 (w tym 62K)	Dane z dzienników szkoleń, listy obecności, testy wiedzy, raporty trenerów, karty pracy ekspertów, ankiety na wejście oraz wyjście, ankieta wskaźników miękkich	Pomiar na zakończenie testowania (VI 2014 r.)
	Liczba pracowników Zakładów Karnych i kuratorów sądowych, którzy wzięli udział w szkoleniu	7 (w tym 4k)	Dane z dzienników szkoleń, listy obecności, testy wiedzy, karty pracy ekspertów, raporty trenerów, ankiety na wejście oraz wyjście, ankieta wskaźników miękkich	Pomiar na zakończenie testowania (VI 2014 r.)
Zwiększenie udziału NGO i Przedsiębiorców (Cech Rzemiosł we Włodawie (skupiający 81 firm), NGO skupione przy Włodawskim Centrum Informacji	Liczba przedstawicieli przedsiębiorców i NGO biorących udział w pracach w ramach modelu współpracy	8 (w tym 6k)	Porozumienie w zakresie wdrażania modelu-na rozpoczęcie fazy testowania, protokoły ze spotkań zespołu, listy obecności, raporty ze spotkań zespołu interdyscyplinarnego	V 2013r.- VI 2014 r.- Pomiar po każdym ze spotkań
	Liczba zawartych	15	Informacja od kuratorów,	Pomiar- do 6

Cele innowacji	Proponowany wskaźnik	Wartość docelowa wskaźnika	Źródło weryfikacji wskaźnika	Częstotliwość pomiaru wskaźnika
1	2	3	4	5
i Wspomaganie Organizacji Pozarządowych (20 NGO) z terenu powiatu włodawskiego w aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne w ciągu 36 m-cy (5 przedstawicieli Cechu Rzemiosł, 3 przeds. NGO w tym 6 k)	umów o pracę, cywilnoprawnych, wolontariackich z osobami opuszczającymi ZK		pracowników socjalnych lub byłych więźniów	m- cy po zakończeniu testowania (VII-XII 2014 r.)

Zgodnie z w/w celami, pożądanym stanem docelowym po wprowadzeniu innowacji będzie sytuacja, w której służby penitencjarne, postpenitencjarne, służby zatrudnienia, przedsiębiorcy oraz jednostki samorządu terytorialnego będą podejmowały inicjatywy partnerskie i w ramach tych struktur będą wspierając się i uzupełniając się wzajemnie, podejmowały nowe inicjatywy aktywizacji zawodowej osób opuszczających zakłady karne w oparciu o dostarczone z produktem narzędzia, metody i formy realizacji w/w zadań. Powyższy stan spowoduje zwiększenie skuteczności działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej, bowiem skuteczniej włączy się w ten trudny proces sektor NGO oraz przedsiębiorcy (którzy dysponują najbardziej wiarygodnymi informacjami na temat popytu na pracę). Zwiększenie skuteczności działań zostanie osiągnięte m.in. poprzez poprawę współpracy przedsiębiorstw, publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej, kuratorów sądowych, zakładów karnych, oraz NGO oraz poprzez ograniczenie wpływu barier świadomościowych w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne wśród przedsiębiorców. Pożyczany stan docelowy zostanie osiągnięty również dzięki podniesieniu wiedzy i umiejętności pracowników GOPS, MOPS, NGO, PUP, kuratorów sądowych oraz pracowników zakładów karnych w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne oraz poprzez zwiększenie udziału NGO i Przedsiębiorców w aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne.

Wypracowane w ramach projektu produkty dadzą niezbędne podwaliny do osiągnięcia pożądanego stanu, tj. poprawy dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej oraz rozpoczęcia działań aktywizujących. Przewiduje się, że podejmowane w ramach projektu działania upowszechniające i wdrażające pozwolą uzyskać przez okres 36 miesięcy (czyli do VI 2015 r.) następujące efekty:

- Zwiększenie skuteczności działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej w 5 powiatach województwa lubelskiego poprzez wdrożenie modelu współpracy
- o 2 % zmniejszy się odsetek rodzin z powiatu włodawskiego otrzymujących pomoc z opieki społecznej z powodu trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego
- Nastąpi poprawa współpracy przedsiębiorstw, publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej, kuratorów sądowych, zakładów karnych, oraz NGO w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne poprzez uczestnictwo we wdrażaniu modelu współpracy
- Nastąpi ograniczenie wpływu barier świadomościowych w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne wśród przedsiębiorców powiatu włodawskiego poprzez ich udział w szkoleniach i seminariach.
- Nastąpi podniesienie wiedzy i umiejętności pracowników instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej, zakładów karnych oraz kuratorów sądowych w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne poprzez udział w szkoleniach.
- Nastąpi zwiększenie udziału NGO i przedsiębiorców w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne poprzez ich udział w modelu współpracy a także poprzez zawarcie 15 umów o pracę, cywilnoprawnych, wolontariackich z osobami opuszczającymi ZK.

W stosunku do zapisów wniosku rozszerzono katalog źródeł weryfikacji niektórych wskaźników.

III. Opis innowacji, w tym produktów finalnych

Na czym polega innowacja?

Innowacja dotyczy stworzenia nowych, innowacyjnych produktów do wykorzystania w praktyce, a mających na celu aktywizację społeczno-zawodową osób opuszczających zakłady karne.

Innowacja polega na stworzeniu:

- unikalnego modelu współpracy przedsiębiorstw z Ośrodkami Pomocy Społecznej, Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie, Urzędem Pracy, NGO, Kuratorami Sądowymi i Zakładami Karnymi w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej osób opuszczających zakłady Karne,
- podręcznika dla pracodawców w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne, program szkolenia dla pracowników działów personalnych przedsiębiorstw i kadry zarządzającej
- programu wspólnych szkoleń dla pracowników instytucji rynku pracy, integracji i pomocy społecznej, NGO, służb więziennych i kuratorów sądowych wraz ze wskazówkami metodycznymi do jego realizacji.

Innowacyjność w projekcie przejawia się w 3 wymiarach:

1. rozwiązanie problemu, który dotąd nie był uwzględniony w polityce województwa i szerzej kraju.

Rozwiązania proponowane przez różnych aktorów rynku pracy, a dotyczące aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne nie są systemowe, lecz indywidualne – wykonywane przez poszczególne instytucje w ramach swoich działalności statutowych. Wypracowanie modelu pozwoli partnerom wypracować algorytmy postępowania oraz sprawi, że część zadań, jak to się dzieje obecnie, nie będzie powielana przez różne instytucje. Dotychczas taki system pomocy nie był dostępny w Polsce. Model będzie wykorzystywał dotychczasowe doświadczenia we współpracy i wypracowane partnerstwa na rzecz pomocy i aktywizacji osób opuszczających zakłady karne, ale stworzy na ich podstawie nową jakość- kompleksowy, skuteczny, efektywny i trwały model –system współpracy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne.

Istotnym elementem innowacji jest uwzględnienie przedsiębiorców i organizacji pozarządowych jako stałego i równorzędnego partnera dla instytucji publicznych. Mają one wpływ na kształt działań partnerów i świadczonych usług poprzez określanie własnych potrzeb, możliwości i preferencji, ocenianie prowadzonych działań, a także zaangażowanie się w nie, nie tylko jako odbiorca, ale także jako podmiot odpowiedzialny za ich realizację.

Stąd również podręcznik opracowany w ramach projektu stanowi swoistą innowację, zarówno pod względem zawartości merytorycznej, jak również odbiorcy. Na rynku nie istnieją tego typu publikacje dla pracodawców. Obecny system świadczenia usług w sferze integracji społeczno-zawodowej opiera się głównie na instytucjach publicznych, których zadania i kompetencje podzielone są pomiędzy obszar rynku pracy i pomocy społecznej oraz system pomocy penitencjarnej. Organizacje pozarządowe stanowią dodatek do tego systemu, mający wciąż charakter incydentalny, a nie powszechny. Rola przedsiębiorców w tym procesie jest znikoma i wciąż istniejące stereotypy, potęgują niechęć do podejmowania współpracy. Chociaż obowiązujące przepisy prawne umożliwiają podejmowanie współpracy, to rzeczywista współpraca ma charakter wybiórczy, akcyjny, a jej zakres i jakość zależą w dużej mierze od dobrej woli osób zarządzających poszczególnymi instytucjami, organizacjami, przedsiębiorcami.

Opracowany dla pracowników działów personalnych przedsiębiorstw i kadry zarządzającej program szkoleń ma przełamać istniejące bariery oraz ograniczyć wpływu barier świadomościowych w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne wśród przedsiębiorców. Ponadto, ma na celu zniesienie barier społecznych oraz zachęcić pracodawców do zatrudniania byłych więźniów.

Również program szkoleń dla pracowników instytucji rynku pracy, integracji i pomocy społecznej, NGO, służb więziennych i kuratorów sądowych wpłynie na podniesienie ich wiedzy i umiejętności w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne. Celem szkolenia jest m.in. wzrost świadomości w zakresie możliwości wspólnego działania na rzecz efektywnej polityki społecznej, zdobycie wiedzy i umiejętności w zakresie poszukiwania wsparcia i nawiązywania współpracy z innymi partnerami rynku pracy, zdobycie umiejętności prowadzenia trudnych rozmów, budowanie partnerstw

w oparciu o ekonomię społeczną, wzrost świadomości na temat możliwości współpracy różnych instytucji na rzecz osób karanych w oparciu o partnerstwo.

Innowacją jest dobór tematyki szkolenia podnoszący wiedzę i umiejętności wyżej wymienionych instytucji i organizacji w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne oraz przygotowujący je do kompleksowej współpracy na rzecz tej grupy osób. Na program szkolenia składają się kwestie prawne, psychologiczne, budowanie partnerstwa oraz przygotowanie do wspólnych działań w ramach innowacyjnego modelu – inkubatora aktywności społeczno – zawodowej.

W module organizacyjno - prawnym uczestnicy szkolenia poznają podstawy prawne i specyfikę funkcjonowania instytucji działających w obszarze aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne, a także otrzymają wiedzę na temat metod, form, możliwości oraz etapów udzielania wsparcia instytucjonalnego byłym więźniom. Innowacyjne podejście zakładające współpracę wykorzystującą posiadane zasoby wszystkich instytucji i organizacji działających na rzecz aktywizacji społeczno – zawodowej byłych więźniów, kształtowanie umiejętności komunikowania się międzyinstytucjonalnego w sposób formalny i nieformalny, stanowi istotny krok ku rozwojowi oraz profesjonalizacji wspólnych działań.

Budowanie świadomości konieczności wykorzystania współpracy międzyinstytucjonalnej w kontekście pracy z tą samą osobą jest innowacją szczególnie w kontekście dotychczasowej pracy instytucji i organizacji udzielających pomocy postpenitencjarnej.

Moduł psychologiczny oprócz usystematyzowania wiedzy na temat różnorodnych postaw klientów karanych, rozpoznania źródeł oraz skutków ich negatywnych nastawień i zachowań, proponuje także zdobycie wiedzy na temat form wsparcia, narzędzi i metod stosowanych przez różne instytucje i organizacje w pracy z ich klientami oraz – co stanowi innowację - wypracowanie wspólnych rozwiązań podnoszących umiejętności w/w instytucji i organizacji w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób opuszczających zakłady karne.

Z kolei moduł dotyczący Partnerstwa ma za zadanie przygotować uczestników szkolenia do aktywnej i skutecznej współpracy partnerskiej poprzez zwłaszcza praktyczną naukę budowania programów partnerskich, ich wdrażania oraz zarządzania partnerstwem. Innowacją jest propozycja budowania partnerstwa i prowadzenie działań poprzez współtworzenie podmiotów w sektorze ekonomii społecznej.

Ukoronowaniem i podsumowaniem szkolenia jest propozycja wspólnego działania instytucji i organizacji zaangażowanych w aktywizację społeczno – zawodową byłych więźniów w oparciu o innowacyjny model współpracy – inkubator aktywności społeczno-zawodowej. W tej części szkolenia uczestnicy otrzymają wiedzę na temat obszarów działań, rodzajów świadczonych usług, źródłach finansowania inkubatora oraz poznają konstrukcję modelowych dokumentów niezbędnych do jego założenia i działania.

Program szkolenia jest innowacyjny ponieważ proponuje rozwiązywanie problemów społecznych poprzez stworzenie nowego sposobu współpracy zarówno pomiędzy instytucjami i organizacjami, jak i współpracy tych podmiotów z osobami opuszczającymi zakłady karne. Buduje umiejętność wykorzystania narzędzi efektywnego współdziałania podmiotów w ramach partnerstwa (czy to w oparciu o ekonomię społeczną, czy też

w oparciu o inkubator na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej byłych więźniów), co przekłada się na podwyższenie kompetencji w zakresie działań pomocowych na rzecz osób opuszczających zakłady karne.

Istniejący system nie zdaje egzaminu, gdyż osoba opuszczająca zakład karny otrzymuje wsparcie z jednostki penitencjarnej, a następnie zgłasza się do ośrodka pomocy społecznej czy kuratora, gdzie również stara się o przyznanie świadczenia, aby w następnej kolejności udać się do organizacji pozarządowych. Okazuje się, że ta forma pomocy nie sprawdza się. Nie tylko dlatego, że jest nagminnie trwoniona, ale też dlatego, że nie starcza jej dla wszystkich uprawnionych. Taki stan rzeczy jest nie do przyjęcia zarówno w wymiarze społecznym, jak i ekonomicznym.

Opracowane w ramach projektu produkty projektu wychodzą więc naprzeciw obecnej sytuacji. Istotne jest bowiem, by działając w granicach własnych koncepcji, podejmować współpracę z innymi instytucjami oraz umożliwić dialog i porozumienie pomiędzy rzeczonymi instytucjami, a także wypracować wspólne, jednolite metody pracy i sposób wymiany doświadczeń. Obok instytucji publicznych- wymiaru sprawiedliwości, kuratorów sądowych, pomocy społecznej i rynku pracy, niezbędnym jest włączenie do współdziałania organizacji pozarządowych, ale przede wszystkim przedsiębiorców. Ich niebываły potencjał oraz dynamizm działania jest koniecznym uzupełnieniem funkcjonowania struktur.

Zastosowanie modelu współpracy różnych aktorów rynku pracy zwiększy szanse na znalezienie pracy, pomoże w resocjalizacji społecznej i zapewni minimum socjalne, przez co zmniejszą się koszty społeczne i finansowe związane z utrzymaniem w Zakładach Karnych, natomiast zastosowanie pozostałych proponowanych produktów spowoduje lepsze i bardziej trwałe efekty, jak również ograniczy nakłady jakie ponosi społeczeństwo województwa lubelskiego z tytułu zaniedbań w tym obszarze.

Wszyscy użytkownicy produktów finalnych podniosą swoje kompetencje i potencjał w zakresie świadczonych usług, realizacji zadań statutowych oraz wizerunku, a przedsiębiorcy zyskają miano odpowiedzialnego i dobrego partnera dla administracji publicznej w zakresie prowadzenia efektywnej polityki społecznej.

2) wykorzystanie nowych instrumentów w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów

Utworzenie platformy współpracy – porozumienia przedsiębiorstw, instytucji pomocy społecznej, rynku pracy, kuratorów sądowych, Zakładów Karnych organizacji pozarządowych dla efektywnej aktywizacji społeczno – zawodowej osób opuszczających Zakłady Karne wzmocni proces aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne.

Elementem innowacyjnym modelu będzie utworzenie **INKUBATORA AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ NA RZECZ OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE**. Celem głównym Inkubatora Aktywności Społeczno Zawodowej będzie poprawa dostępu do zatrudnienia osób opuszczających zakłady karne i ich rodzin, zamieszkujących teren powiatu włodawskiego oraz rozwijanie sektora gospodarki społecznej w regionie.

Cel ten realizowany będzie poprzez kompleksowe wsparcie osób opuszczających zakłady karne oraz ich rodziny, w tym dotyczące uruchomienia własnej działalności gospodarczej,

tworzenia przedsiębiorstw społecznych, wspieranie merytoryczne nowoutworzonych i istniejących przedsiębiorstw osób fizycznych oraz podmiotów gospodarki społecznej, promocję gospodarki społecznej wśród instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej oraz organizacji przedsiębiorców w regionie.

Celami szczegółowymi działalności Inkubatora będą:

- eliminowanie barier (psychologicznych, organizacyjnych, prawnych) na jakie napotykają osoby opuszczające zakłady karne,
- ułatwienie dostępu do rynku pracy osobom opuszczającym zakłady karne,
- tworzenie warunków i klimatu sprzyjającego uruchomieniu własnej działalności gospodarczej oraz rozwojowi adaptacyjnych form zatrudnienia w tym w sektorze ekonomii społecznej,
- promocja instrumentów aktywnej integracji,
- rozwijanie instytucji i podmiotów ekonomii społecznej, a także ram współpracy pomiędzy nimi,
- promocja dobrych praktyk w obszarze przedsiębiorczości i ekonomii społecznej,
- wspieranie rozwoju lokalnego, inicjowanie przekształceń społecznych, zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów.

Rodzaje świadczonych usług Inkubatora (przykłady).

- Aktywizacja społeczno-zawodowa poprzez budowanie atmosfery wsparcia, diagnozowanie sytuacji bytowej i społeczno-zawodowej osoby karanej, ustalenie celów, priorytetów i indywidualnego planu działania oraz wzbudzanie motywacji i gotowości do zmiany aktualnego położenia.

Diagnoza sytuacji klienta może odbywać się wieloetapowo i zostać dokonana przez funkcjonariusza Służby Więziennej w końcowej fazie odbywania kary pozbawienia wolności oraz w oparciu o wywiad i rozmowę kierowaną przeprowadzoną przez pracownika socjalnego lub przedstawiciela powiatowego urzędu pracy po opuszczeniu zakładu karnego. Swoistą propozycją są wzory skonstruowanych kwestionariuszy ankiet, które bilansują informację o karanym w formie papierowej. *Wersja A* Ankiety - skrócona (zał. wzór 7 Modelu) została opracowana jako nieodłączna część *Arkusza do badania sytuacji bytowej i społeczno-zawodowej osoby opuszczającej zakład karny* (zał. wzór 6 Modelu). Przykład *Arkusza* z kolei może stanowić ułatwienie w dokonywaniu pełnej, trafnej i rzetelnej diagnozy osoby karanej. Daje on bowiem możliwość weryfikacji sytuacji osoby jeszcze przed opuszczeniem zakładu karnego oraz zbadanie i porównanie jego funkcjonowania społeczno-zawodowego w warunkach wolnościowych. Brak dokonanej diagnozy na terenie Zakładu Karnego w oparciu o wspomniany Arkusz pozwala na zastosowanie bardziej rozbudowanej Ankiety w *Wersji B* (zał. wzór 8 Modelu).

- Aktywizacja społeczno- zawodowa wysłuchanie problemów – budowanie atmosfery wsparcia; diagnoza osobowościowo -rodzinno- zawodowa; pomoc w racjonalizacji sytuacji bezrobocia; ustalenie planu zmiany położenia (przekwalifikowanie, aktywne poszukiwanie zatrudnienia, wzbudzanie motywacji, pomoc specjalistyczna); zaangażowanie w pomoc na rzecz innych osób opuszczających zakłady karne; przygotowanie do zmian w sytuacji znalezienia zatrudnienia;

- Indywidualna pomoc w kontaktach z instytucjami publicznymi i podmiotami zewnętrznymi;
- Zapewnienie biura wraz z podstawowym zapleczem biurowym do prowadzenia spotkań, wymiany doświadczeń i skorzystania z usług Inkubatora;
- Zapewnienie możliwości nieodpłatnego korzystania z komputera, drukarki, Internetu, ksera, faxu, rzutnika multimedialnego, usług transportowych itp.;
- Zapewnienie miejsca na siedzibę firmy/przedsiębiorstwa społecznego z funkcjonującymi skrytkami, gdzie może być dostarczana korespondencja, przechowywana dokumentacja podmiotów inkubowanych;
- Przekazywanie informacji na temat nowych wytycznych, przepisów, prawa związanego z pomocą dla osób wykluczonych oraz z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- Doradztwo i usługi specjalistyczne w zakresie: księgowości, prawa, marketingu, pomoc w promocji i reklamie;
- Zapewnienie dostępu do bieżących informacji istotnych dla podmiotów inkubowanych, a także do literatury fachowej i specjalistycznych publikacji.
- Poradnictwo z zakresu przedsiębiorczości społecznej oraz działalności w trzecim sektorze (w tym pozyskiwania środków z programów grantowych);
- Pomoc w utworzeniu i pozyskaniu środków na założenie i/lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej.
- Pomoc w pozyskiwaniu dalszych funduszy na inwestycje;
- Prowadzenie wspólnej promocji i reklamy podmiotów inkubowanych;
- Działania promujące przedsiębiorczość społeczną, poprzez organizowanie różnych form kontaktów ze środowiskami przedsiębiorców – zwłaszcza tych, którzy przykładają istotną wagę do społecznej odpowiedzialności;
- Organizowanie wspólnego udziału w seminariach, konferencjach, targach i innych imprezach zewnętrznych;
- Nawiązywanie kontaktów i budowanie współpracy z innymi instytucjami wspierania przedsiębiorczości i ekonomii społecznej, aktywizacja społeczności lokalnych;
- Bezpłatne szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej, z zakresu zarządzania finansami, tworzenia biznesplanów, marketingu itp.;
- Bezpłatne szkolenia dla osób opuszczających zakłady karne, mające na celu przygotowanie do utworzenia spółdzielni socjalnej oraz zdobycie informacji na temat prowadzenia i pozyskiwania środków na jej funkcjonowanie;
- Bezpłatne szkolenia z zakresu prowadzenia działalności w sektorze gospodarki społecznej dla podmiotów i organizacji działających na rzecz osób opuszczających zakłady karne.

INKUBATOR AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ NA RZECZ OSÓB OPUSZCZAJACYCH ZAKŁADY KARNE będzie stanowił dobrze zorganizowany kompleks gospodarczy, obejmujący grupę wyodrębnionych i zgromadzonych w jednym miejscu ośrodków, posiadających ofertę lokalową oraz ofertę usług wspierających dla osób potrzebujących wsparcia i zakładanych

przez nich firmy. Jego głównym celem będzie pomoc nowo powstałej firmie w osiągnięciu zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku. Jest to także instrument mający ułatwić minimalizowanie różnic pomiędzy poszczególnymi grupami społecznymi. Stąd wyposażone są one w takie środki i narzędzia, które będą ten proces maksymalnie usprawniać.

Podobnie standardy świadczenia usług w Inkubatorze, choć trwale związane z modelem, będą mogły być wykorzystywane w przyszłości w części lub w całości także w świadczeniu usług w sferze aktywizacji przez podmioty, które nie wdrażają modelu. Zakładamy również, że Inkubator będzie funkcjonować po zakończeniu projektu, jako forum wymiany doświadczeń i wiedzy pomiędzy podmiotami, które wdrożyły model oraz, że będzie stanowić źródło wiedzy dla tych podmiotów, które są zainteresowane jego wdrażaniem oraz będzie formą monitorowania i oceny wdrażania modelu w całym kraju. Uczestnicy Inkubatora będą także w przyszłości formułować kolejne rekomendacje dotyczące tworzenia prawno-instytucjonalnych warunków ułatwiających wdrażanie modelu i standardów świadczonych w ramach jego usług.

Ponadto, model włącza przedsiębiorców w proces aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających Zakłady Karne, co wpłynie na łamanie barier i uprzedzeń oraz stworzy wizerunek przedsiębiorców wrażliwych społecznie.

Z kolei oferta usług Inkubatora dla rodzin osób opuszczających Zakłady Karne wpłynie na funkcjonowanie całej rodziny, poprzez jej powrót do życia społecznego i wyjście z tzw. „zakłętego kręgu”

3) innowacyjność w zakresie grupy docelowej

Wskazana w projekcie grupa docelowa, czyli osoby opuszczające zakłady karne nie była do tej pory w kręgu zainteresowania. Pomimo faktu, iż są oni szczególnie narażeni na wykluczenie społeczne i zawodowe ze względu na deficyty kompetencji poruszania się na rynku pracy i funkcjonowania osobowościowego i społecznego, wsparcie tej grupy społecznej jest utrudnione ze względu na licznie występujące bariery w wielu systemach i środowiskach. Nie istnieją żadne regionalne programy odnoszące się do problemu bezrobocia wśród osób opuszczających Zakłady Karne. W województwie lubelskim nie ma praktycznie wspólnych przedsięwzięć przedsiębiorców z pozostałymi podmiotami.

W zgodnej opinii ekspertów, dzięki powstałym produktom, osoby opuszczające zakłady karne będą miały łatwiejszy dostęp do pomocy instytucjonalnej, mniej czasu poświęcą na biurokrację związaną z załatwianiem wszystkich spraw urzędowych, będą mogły korzystać z usług i pomocy, lepiej dostosowanych do ich potrzeb i możliwości, bardziej skutecznych i trwałych, a przede wszystkim będą miały możliwość wpływania na realizację ich ścieżki aktywizacji społeczno-zawodowej. Korzystanie członków rodziny z usług Inkubatora, pozwoli na kompleksowość pomocy dla całej rodziny i ułatwi powrót do domu. Korzystanie z wsparcia w tym modelu da byłym więźniom szansę na nauczenie się odpowiedzialności za własnych los i los innych. Docelowo poprawi to ich sytuację życiową i zwiększy szansę na powrót do samodzielnego życia, bez pomocy instytucjonalnej.

Sytuacja byłych więźniów na rynku pracy nie jest korzystna. Istniejące stereotypy oraz niedostatek wiedzy prawniczej i socjologicznej sprawiają, że proces ubiegania się tego typu

osób o pracę najczęściej kończy się bezpodstawną odmową zatrudnienia. Decyzja taka podejmowana jest najczęściej bez wnikliwej oceny potencjału pracownika.

Przedsiębiorca funkcjonujący w dynamicznym otoczeniu rynkowym nieczęsto uświadamia sobie, że dzięki zatrudnieniu byłych wychowanków zakładów penitencjarnych może przyczyniać się nie tylko do rozwoju biznesu społecznie odpowiedzialnego. Bardzo często, odpowiednio przeprowadzając proces rekrutacji oraz doskonalenia zawodowego, byli więźniowie mogą stać się akceleratorem wzrostu zyskowności przedsiębiorstwa.

Znikoma zatrudnialność osób skazanych wynika w dużej mierze z istniejących powszechnie stereotypów oraz z niewiedzy na temat korzyści jakie niesie za sobą zatrudnienie osoby opuszczającej zakład karny.

Opracowany podręcznik przeznaczony jest dla przedsiębiorców chcących pozbyć się stereotypów dotyczących zatrudniania byłych więźniów, a także pragnących zapoznać się z technikami rekrutacji oraz ocenami pracy zatrudnionych byłych skazanych.

Program szkoleń dla pracowników działów personalnych przedsiębiorstw i kadry zarządzającej ma również przełamać istniejące stereotypy na temat byłych więźniów oraz ma ograniczyć wpływ barier świadomościowych w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne wśród przedsiębiorców. Szkolenia mają na celu wyposażyć uczestników m.in. w wiedzę z zakresu: sposobów oceny pracowników, zasad i technik oceny wydajności pracy, sposobów pracy z osobą skazaną w warunkach wolnościowych, po opuszczeniu zakładu karnego, możliwości systemowej pracy z byłym więźniem we współpracy z instytucjami i organami państwowymi, funkcjonujących w społeczeństwie stereotypów i stygmatyzacji byłych więźniów, występujących barier psychologicznych w zatrudnianiu osób opuszczających zakłady karne, uzyskanie wiedzy na temat sposobów oceny kandydatów do pracy będących byłymi więźniami oraz uzyskanie wiedzy na temat wdrożenia polityki zatrudniania byłych więźniów.

Program w takim zakresie (zarówno pod względem zawartości merytorycznej oraz grupy odbiorców) stanowi swoistą innowację. Polityka kadrowa bardzo rzadko skupia się na osobach opuszczających zakłady karne. Osoby te stanowią jedną z grup najbardziej dyskryminowanych na rynku pracy, a ponadto doświadczają dyskryminacji multiplikowanej (np. kobieta- więzień).

Ponadto innowacja przedstawiona w projekcie nie służy tylko i wyłącznie osobom opuszczającym zakłady karne, ale także przedsiębiorcom, instytucjom pomocy społecznej, instytucjom rynku pracy, kuratorom sądowym, organizacjom pozarządowym oraz zakładom karnym.

Innowacyjnością jest dobór grupy szkoleniowej składającej się z przedstawicieli różnych instytucji oraz organizacji (pracownicy GOPS/MOPS, NGO, doradcy zawodowi i pośrednicy pracy z PUP, pracownicy z wydziału edukacji i polityki społecznej, kuratorzy sądowi, osoby z Zakładu Karnego) działających na rzecz aktywizacji społeczno – zawodowej osób opuszczających zakłady karne. Dotychczas w zakresie pomocy byłym więźniom, czy szerszej - osobom wykluczonym, każda z zaangażowanych instytucji i organizacji uczestniczyła w szkoleniach zwykle w ramach swojej grupy zawodowej. Zdarzały się co prawda szkolenia wspólne np. dla GOPS, NGO i PUP, ale nie były w to włączane służby

więzienne i kuratorzy sądowi, co uniemożliwiało np. poznanie ich doświadczeń w pracy z wyżej wymienioną defaworyzowaną grupą.

Zastosowanie modelu współpracy w świadczeniu usług w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających Zakład Karny oraz programy szkoleń pozwolą na zwiększenie skuteczności oraz trwałości prowadzonych przez każdy z tych podmiotów działań, pozwoli na efektywniejsze wykorzystanie posiadanych zasobów ludzkich, instytucjonalnych i finansowych oraz zwiększy użyteczność czyli dostęp do świadczonych usług ze strony ich odbiorców.

Współpraca pozwoli także doskonalić wiedzę i doświadczenia pracowników w zakresie profesjonalnych działań i udzielanej pomocy byłym więźniom.

Problem pomocy postpenitencjarnej i readaptacji społecznej byłych więźniów wymaga dziś wieloaspektowego i całościowego rozwiązania. Działalność ta musi być poszerzona o wachlarz działań na rzecz przystosowania byłego skazanego do życia w środowisku.

Proponowane produkty projektu są koherentne zarówno dla potrzeb osób opuszczających zakłady karne, jak i wzajemnych potrzeb pracowników i instytucji tworzących system. Innowacyjność stanowi fakt, iż w systemie tym zostali umieszczeni także przedsiębiorcy-potencjalni pracodawcy. Produkty wypracowane w ramach projektu stanowią spójną całość-zakładają one bowiem współpracę w społeczności lokalnej zasobów ludzkich i instytucjonalnych tworzących układ połączony. Zakładają, że poszczególne instytucje dysponują określonymi zasobami, a wzajemne poznanie, uzupełnienie, łączenie zasobów pozwala na bardziej efektywne i ekonomiczne oddziaływanie systemu na proces readaptacji osób opuszczających zakłady karne.

Wartością dodaną produktów jest też ich uniwersalność i możliwość zastosowania np. programów szkoleń w przedsiębiorstwach na terenie całego kraju. Model współpracy natomiast, można implementować w zakresie innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, np. młodocianych opuszczających ośrodki wychowawcze lub zakłady karne. Ponadto, stosowanie modelu jako innowacyjnego sposobu działania może stać się „**dobrą praktyką społeczną**”.

Poprzez wdrożenie modelu współpracy, zaangażowanie środowiska przedsiębiorców, a także wspólne szkolenia instytucji udzielających pomocy osobom opuszczającym zakłady karne nastąpi wzmocnienie zdolności instytucjonalnych i organizacyjnych jednostek sektora pomocy i integracji społecznej oraz instytucji rynku pracy, a także promocja partnerstwa publiczno-społecznego oraz wzmacnianie współpracy (przede wszystkim na poziomie regionalnym i lokalnym).

Komu służy, kto będzie mógł ją wykorzystywać w przyszłości (grupy docelowe)?

Grupa docelowa projektu występuje w 2 wymiarach: użytkownicy i odbiorcy.

Użytkownikami poszczególnych opracowanych produktów będą:

W wymiarze docelowym:

- **produkt A-** 24 powiaty województwa lubelskiego, w tym 213 MOPS, GOPS, PMOPS, 24 PUP-y i 4 MUP-y, 8 ZK, 1 ROPS Lublin, 4000 NGO z terenu Lubelszczyzny

Lider Projektu

**Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
"OIC Poland"**

Partner Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

zarejestrowanych

w bazie ngo.pl, kuratorzy sądowi poprzez wysyłkę do 15 sądów w województwie lubelskim, oraz Kuratora Okręgowego (ok. 225 kuratorów zawodowych i ok. 1500 społecznych); przedsiębiorcy ok. 1000 przedstawicieli, Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości skupiająca 25 cechów i ok. 2000 przedsiębiorców, Lewiatan, Lubelskie Forum Pracodawców, Związek PPL;

- **produkt B-** przedsiębiorcy poprzez seminaria w 24 powiatach w fazie upowszechniania (120 przedstawicieli), Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości skupiająca 25 cechów i około 2000 przedsiębiorców, Lewiatan, Lubelskie Forum Pracodawców, Związek PPL;
- **Produkt C-** 24 powiaty województwa lubelskiego, w tym 213 MOPS, GOPS, PMOPS, 24 PUP-y i 4 MUP-y, 8 ZK, 1 ROPS Lublin, 4000 NGO z terenu Lubelszczyzny zarejestrowane w bazie ngo.pl, kuratorzy sądowi poprzez wysyłkę do 15 sądów w województwie lubelskim, oraz Kuratora Okręgowego (ok. 225 kuratorów zawodowych i ok. 1500 społecznych).

W wymiarze testowania i oceny produktów:

- **produkt A-** Zespół interdyscyplinarny, który skupiać będzie: 2 osoby reprezentantów Powiatu, 2 osoby z PUP (doradca zawodowy i pośrednik pracy), 7 osób z GOPS (pracowników socjalnych w tym 7k) i 1 osoba z MOPS oraz 1 z PCPR, 5 przedstawicieli Cechu Rzemiosł, 3 przedstawicieli NGO, 2 osoby z Zakładu Karnego we Włodawie oraz 5 kuratorów sądowych.
- **produkt B-** 60 osób (33k) z działów personalnych oraz kadry zarządzającej 81 firm zrzeszonych w Cechu Rzemiosł we Włodawie w obrębie testowania programu szkoleń, w obrębie podręcznika- 81 właścicieli i kadry zarządzającej firm
- **produkt C-** 21 osób pracowników GOPS w tym 20k, 4 osoby z MOPS (3k), 20 NGO x 2osoby (=40 osób), 2 doradców zawodowych, i 2 pośredników pracy z PUP Włodawa, 2 osoby z wydziału edukacji i polityki społecznej, 4 osoby kuratorzy sądowi (4k), 3 osoby z Zakładu Karnego Włodawa (3M)

W wymiarze włączania do polityki i upowszechniania:

- **produkt A-** 24 powiaty województwa lubelskiego, w tym 213 MOPS, GOPS, PMOPS, 24 PUP-y i 4 MUP-y, 8 ZK, 1 ROPS Lublin, 4000 NGO z terenu Lubelszczyzny zarejestrowane w bazie ngo.pl, kuratorzy sądowi poprzez wysyłkę do 15 sądów w województwie lubelskim, oraz Kuratora Okręgowego (ok. 225 kuratorów zawodowych i ok. 1500 społecznych); przedsiębiorcy ok. 1000 przedstawicieli, Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości skupiająca 25 cechów i ok. 2000 przedsiębiorców, Lewiatan, Lubelskie Forum Pracodawców, Związek PPL;
- **produkt B-** przedsiębiorcy poprzez seminaria w 24 powiatach w fazie upowszechniania (120 przedstawicieli), Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości skupiająca 25 cechów i około 2000 przedsiębiorców, Lewiatan, Lubelskie Forum Pracodawców, Związek PPL;

- **Produkt C- 24** powiaty województwa lubelskiego, w tym 213 MOPS, GOPS, PMOPS, 24 PUP-y i 4 MUP-y, 8 ZK, 1 ROPS Lublin, 4000 NGO z terenu Lubelszczyzny zarejestrowane w bazie ngo.pl, kuratorzy sądowi poprzez wysyłkę do 15 sądów w województwie lubelskim oraz Kuratora Okręgowego (ok. 225 kuratorów zawodowych i ok. 1500 społecznych)

Odbiorcami poszczególnych opracowanych produktów będą:

W wymiarze docelowym – osadzeni w Zakładach Karnych i Aresztach Śledczych w województwie lubelskim- 3500 osób sami mężczyźni (dane SCSW) oraz około 1573 osób (w 865 rodzinach), którzy otrzymują pomoc z opieki społecznej z powodu trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z ZK (dane ROPS Lublin)

W wymiarze testowania – osadzeni w Zakładzie Karnym we Włodawie, w tym 10% z tymczasowo aresztowanych, tj. 3 osoby z 28 osób. W oddziale zamkniętym dla recydywistów penitencjarnych przebywa obecnie 86 osób. W testowaniu weźmie udział 8 osób, w oddziale półotwartym przebywa 363 osób, w testowaniu weźmie udział 20% (wyjątek od zasady równości szans z uwagi na męski charakter Zakładów Karnych).

W wymiarze upowszechniania i włączania do polityki – 865 rodzin otrzymujących pomoc z opieki społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z Zakładów Karnych; 400 osadzonych, którzy w ciągu 6 m-cy mogą zostać zwolnieni z Zakładów Karnych z powodu dużego ruchu skazanych związanych z warunkowymi zwolnieniami, przepustkami, transportami itp. Określenia liczby dokonano na podstawie ruchu osadzonych okręgu lubelskim.

Ponadto w wyniku upowszechniania produktów we wszystkich 8 Zakładach Karnych w województwie lubelskim aktywizowaniu może podlegać również 1782 więźniów, którzy są niezatrudnieni z braku pracy (dane- sprawozdanie CZSW 08.2011 r.)

Szanse wdrożenia produktów do powszechnej praktyki są bardzo duże z uwagi na niewielkie nakłady finansowe.

Zaangażowanie i udział grup docelowych użytkowników i odbiorców w przygotowaniu i realizacji projektu zapewniony został poprzez *empowerment*, gdyż użytkownicy i odbiorcy są „współtwórcami” wypracowanych produktów.

Udział w projekcie, na etapie jego przygotowania i realizacji, przedstawicieli grup docelowych zapewniony został poprzez:

- Udział części ekspertów, pochodzących z instytucji będących użytkownikami produktu, w opracowaniu wstępnych wersji produktów finalnych
- Fakt, iż partnerami projektu są: Powiat Włodawski (JST), Cech Rzemiosł i Przedsiębiorczości we Włodawie oraz Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu We Włodawie (NGO), czyli Użytkownicy
- Udział odbiorców w badaniach ankietowych w zakładach karnych w I etapie projektu (pogłębiona diagnoza problemu). Wyniki badań miały wpływ na opracowanie wstępnych wersji produktów finalnych.

- Udział użytkowników i odbiorców w testowaniu produktu i opracowywaniu jego ostatecznego kształtu
- Udział użytkowników w działaniach upowszechniających – adresaci przesyłek produktów, uczestnicy seminariów

Jakie warunki muszą być spełnione, by innowacja działała właściwie?

Warunki prawidłowego działania innowacji wynikają z kwestii organizacji i przeprowadzenia samego testu produktów oraz sukcesu działań upowszechniających. Podstawowym warunkiem, który musi zostać spełniony, jest zbudowanie zespołu interdyscyplinarnego w miesiącach kwiecień-maj 2013 r. Zespół ten będzie spotykał się raz w miesiącu przez okres 15 m-cy na terenie powiatu włodawskiego. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzić będą: 2 osoby reprezentanci Powiatu, 2 osoby z PUP (doradca zawodowy i pośrednik pracy), 7 osób z GOPS (pracowników socjalnych w tym 7k) i 1 osoba z MOPS oraz 1 z PCPR, 5 przedstawicieli Cechu Rzemiosł, 3 przedstawicieli NGO, 2 osoby z Zakładu Karnego we Włodawie oraz 5 kuratorów sądowych. Wybór reprezentacji został dokonany wg klucza różnych aktorów rynku pracy istotnych z punktu widzenia niesienia pomocy osobom opuszczającym zakłady karne w adaptacji na rynku pracy. Członkowie zespołu wspólnie uzgadniać będą działania na rzecz byłych więźniów.

Model współpracy opiera się na założeniu, że będzie funkcjonował w obecnie istniejących warunkach prawno-instytucjonalnych, tak więc jego wdrażanie nie wymaga zmian w tym zakresie.

Model wymaga, aby istniało zawiązane partnerstwo na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne, co z kolei wymaga zaangażowania zasobów ludzkich. Najważniejszym warunkiem niezbędnym dla skutecznego działania innowacji jest wola współpracy i otwartość na podejmowanie działań ponadstandardowych. Model wymaga odpowiedzialnego udziału przedsiębiorców, na rzecz jego pełnej skuteczności.

- Warunkiem niezbędnym jest także akceptacja samorządu szczebla powiatowego i gminnego, do zawiązania partnerstwa i wdrażania modelu

Dla powodzenia wdrażania innowacji istotne jest zaangażowanie i aktywność ze strony osób opuszczających zakłady karne, czyli odbiorców wszystkich działań wdrażanego modelu.

Rekomendowanym dla proponowanego modelu współpracy **liderem jest Starosta Powiatu**, który ma silne zaplecze w postaci doświadczenia, zasobów i autorytetu wśród pozostałych partnerów. **Lider Partnerstwa** zajmuje się całościową koordynacją działań Partnerów w ramach Partnerstwa. W celu usprawnienia działalności Lider Partnerstwa może współpracować z innymi podmiotami, zarówno skupionymi w Partnerstwie, jak i zewnętrznymi.

Warunkiem koniecznym dla właściwego działania innowacji jest także zapewnienie zaplecza technicznego (zapewnienie sali na spotkania, wyżywienia podczas spotkań, materiałów). Rolę tę pełni **Sekretarz partnerstwa**, który organizuje bieżącą pracę partnerstwa, wyznacza w porozumieniu z Liderem terminy zebrań partnerów, informuje o

terminie zebrań, monitoruje przebieg prac grup roboczych opracowujących konkretne projekty i działania.

Za testowanie produktu A (modelu współpracy) odpowiedzialny będzie Partner Projektu- Starostwo Powiatowe we Włodawie.

Kolejnym ważnym etapem dla prawidłowego działania innowacji będzie powodzenie rekrutacji uczestników szkoleń w ramach testowania produktu B oraz produktu C. Rekrutacja do obu produktów będzie miała charakter ciągły i będzie przeprowadzona w miesiącach V 2013 r.- VI 2014 r.

W ramach testowania produktu B przeszkolonych zostanie 60 osób (33k) z działów personalnych i kadry zarządzającej 81 firm zrzeszonych w Cechu Rzemiosł we Włodawie. Planowany termin przeprowadzenia szkoleń to V 2013r.-VI 2014 r. Przeszkolonych zostanie łącznie 4 grupy szkoleniowe po 15 osób. W ramach każdej grupy zostanie zrealizowanych 16 godzin szkoleniowych.

Głównym kryterium rekrutacji będzie zrzeszenie w Cechu oraz bycie pracownikiem działu kadr, bądź właścicielem przedsiębiorstwa.

Zasadniczą tematyką szkoleń będzie przekazanie wiedzy na temat ekonomicznych skutków zatrudniania byłych więźniów, sytuacji prawnej osoby opuszczającej jednostkę penitencjarną, pokonywania barier społeczno-psychologicznych w zatrudnianiu byłych więźniów oraz zatrudnianie byłych więźniów.

Z kolei, w ramach testowania produktu C przeszkolonych zostanie 78 osób (66k). Uczestnikami szkoleń będą: 21 pracowników GOPS w tym 20k, 4 osoby z MOPS (3K), 20 NGO x 2 osoby =40 osób, 2 doradców zawodowych i 2 pośredników z PUP Włodawa, 2 osoby z wydziału edukacji i polityki społecznej, 4 kuratorzy sądowi (4k), 3 osoby z Zakładu Karnego Włodawa (3M). Zrekrutowanych zostanie 5 grup szkoleniowych, każda po 16 h szkolenia.

Zasadniczą tematyką szkoleń będą kwestie prawne (m.in. znajomość podstaw prawnych funkcjonowania, działań statutowych instytucji działających w obszarze aktywizacji społeczno –zawodowej osób opuszczających zakłady karne, metody, formy, możliwości oraz etapy udzielania wsparcia instytucjonalnego byłym więźniom); motywacja do współpracy (formy wsparcia i korzyści wynikające ze współpracy z innymi partnerami rynku pracy, wzbudzanie motywacji i gotowości do zmian u innych, tworzenie ogólnej motywacji i uwzględnienie potencjału zawodowego i społecznego więźniów); partnerstwo (budowanie programów partnerskich, zasady tworzenia partnerstw, skuteczne metody wdrażania partnerstw); model współpracy (zasady skutecznej pomocy osobom opuszczającym zakłady karne, idee i cele funkcjonowania inkubatora aktywności społeczno-zawodowej).

W dalszej kolejności konieczne będzie sprawne przeprowadzenie procesu testowania. W proponowanych programach nauczania, zawarte są sugestie korzystania przez trenerów z pomocy dydaktycznych tj.:

- projektor multimedialny,
- laptop,
- ekran
- flipczard
- karteczki samoprzylepne, markery

Proponowane metody mają za zadanie uatrakcyjnić przekaz i uaktywnić słuchaczy. Ich stosowanie nie jest jednak obligatoryjne i wymagane do prawidłowego przeprowadzenia szkolenia.

W przypadku powodzenia fazy testowania i opracowania finalnej wersji produktów, przeprowadzenie skutecznego procesu upowszechniania zapewni powszechne zastosowanie innowacji.

Jakie efekty może przynieść zastosowanie innowacji?

Korzyści uzyskane w wyniku współpracy to przede wszystkim:

- Poprawa efektywności działań i realizacji zadań statutowych
- Wdrażanie aktywnych działań w zakresie polityki społecznej w celu wsparcia osób opuszczających zakłady karne i ich rodzin
- Zapewnienie kompleksowego wsparcia osobom opuszczającym zakłady karne i ich rodzinom poprzez współpracę wszystkich instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej
- Przepływ informacji międzyinstytucjonalnej
- Zwiększenie skuteczności działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej
- Wzmocnienie procesu aktywizacji społeczno-zawodowej poprzez budowę modelu
- Zwiększenie skuteczności, trwałości prowadzonych działań przez każdy z podmiotów modelu
- Efektywniejsze wykorzystanie posiadanych zasobów ludzkich, instytucjonalnych i finansowych
- Wzrost użyteczności czyli dostępu do świadczonych usług ze strony ich odbiorców.
- Doskonalenie wiedzy i doświadczenia pracowników w zakresie profesjonalnych działań i udzielanej pomocy byłym więźniom
- Wszyscy współpracujący w modelu podniosą swoje kompetencje i potencjał
- w zakresie świadczonych usług, realizacji zadań statutowych oraz wizerunku.
- Łatwiejszy dostęp do pomocy instytucjonalnej dla osób opuszczających zakłady karne

Proponowane rozwiązanie zapewnia trwałość po zakończeniu realizacji projektu. Koncepcja i zastosowanie modelu współpracy nie generuje dodatkowych kosztów. Model wykorzystuje zasoby już posiadane. Model współpracy opiera się na założeniu, że będzie funkcjonował w obecnie istniejących warunkach prawno-instytucjonalnych, tak więc jego wdrażanie nie wymaga zmian w tym zakresie. Doświadczenia związane ze stosowaniem modelu pozwolą natomiast sformułować rekomendacje dotyczące tego, co należy zmienić w systemie prawnym, aby model mógł działać profesjonalnie oraz móc go wdrażać i upowszechniać w obszarze aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających Zakłady Karne.

Zdecydowaną zaletą proponowanych narzędzi jest niewielki koszt ich wprowadzenia oraz prostota wykorzystania przy minimalnych nakładach.

Wypracowane w ramach projektu programy szkoleń wraz z scenariuszami szkoleń nie będą generować żadnych kosztów. W przypadku programu szkoleń dla pracodawców,

przedsiębiorstwa nie będą ponosić kosztów z nim związanych- jedynie w ramach programów i szkoleń w których uczestniczą ich pracownicy należy umieścić ten program. Zaleca się wpisanie proponowanego szkolenia w roczne plany szkoleń.

Z uwagi na fakt, iż pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej, jak i Urzędów Pracy podlegają ustawowo obowiązkowi szkolenia, wystarczy więc aby zostali na takie szkolenie skierowani i wzięli udział w takim szkoleniu. Dla NGO i kuratorów sądowych udział w szkoleniu związany będzie z niskim nakładem finansowym. Zaleca się włączenie programu jako jednego z elementów doksztalcania.

Zaniechanie wprowadzenia innowacji spowoduje utrzymanie się obecnego stanu rzeczy.

W przypadku powszechnego wprowadzenia innowacji, unikamy wielu niepotrzebnych, aktualnie ponoszonych kosztów finansowych i społecznych oraz zyskujemy, bezcenny kapitał intelektualny w kierunku świadomego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.

Jakie elementy obejmować będzie innowacja?

Innowacja polega na opracowaniu innowacyjnego narzędzia jakim jest model współpracy: przedsiębiorstw, z Ośrodkami Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, urzędem pracy, NGO, kuratorami sądowymi na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej osób opuszczających zakłady karne.

W ramach projektu stworzone zostaną 3 produkty, które w znaczący sposób zmienią relacje pomiędzy osobami opuszczającymi zakład karny, a pracownikami instytucji rynku pracy, instytucjami pomocy społecznej i pracodawcami. Są to:

- model współpracy: przedsiębiorstw, z OPS, PCPR, urzędem pracy, NGO, kuratorami sądowymi aktywizacji zawodowej i społecznej osób opuszczających zakłady karne;
- podręcznik dla pracodawców w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne oraz program szkolenia dla pracowników działów personalnych przedsiębiorstw i kadry zarządzającej;
- program wspólnych szkoleń dla pracowników instytucji rynku pracy, integracji i pomocy społecznej, NGO, służb więziennych i kuratorów sądowych

Powyższe produkty powstały w wyniku prac 3 zespołów eksperckich, w skład których wchodził przedstawiciel zakładu karnego, kuratorzy sądowi, przedstawiciele Ośrodków Pomocy Społecznej, urzędu pracy, NGO, przedsiębiorcy. W tworzeniu programów wspólnych szkoleń udział wzięli eksperci, którzy od wielu lat zajmują się tworzeniem programów szkoleń, m. in. metodyk nauczania dorosłych oraz trener biznesu.

Projekt obejmuje:

- przygotowanie wstępnych wersji produktów finalnych opracowane przez 3 zespoły eksperckie
- proces testowania wypracowanych produktów na terenie powiatu włodawskiego

Lider Projektu

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
"OIC Poland"

Partner Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

- opracowanie i upowszechnienie produktów finalnych oraz włączenie ich do głównego nurtu polityki

Produkty finalne projektu to:

Produkt A - model współpracy: przedsiębiorstw, z OPS, PCPR, urzędem pracy, NGO, kuratorami sądowymi aktywizacji zawodowej i społecznej osób opuszczających zakłady karne;

Wstępna wersja produktu finalnego proponowana do poddania testowaniu opisana jest w formie podręcznika ze wskazówkami do jej stosowania, niezbędnymi procedurami i wzorami dokumentów. Opis modelu współpracy zawiera następujące zagadnienia:

Słownik Pojęć

Wstęp

1. Analiza prawna systemu pomocy, metod i form skierowanych do osób opuszczających zakłady karne w Polsce
2. Polityka społeczna wobec aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakład karny
 - 2.1 System penitencjarny
 - 2.2 Kuratorska służba sądowa
 - 2.3 System pomocy społecznej
 - 2.4 Instytucje rynku pracy
 - 2.5 Organizacje pozarządowe
 - 2.6 Przedsiębiorcy
 - 2.7 Podmioty ekonomii społecznej
3. Innowacyjność-odpowiedzią na istniejący problem
 - 3.1 Innowacyjność
4. Partnerstwo- model współpracy trójsektorowej
 - 4.1 Rodzaje partnerstw lokalnych
 - 4.2 Cele modelu partnerstwa
 - 4.3 Schemat funkcjonowania modelu partnerstwa
 - 4.4 Porozumienie/ regulamin partnerstwa
 - 4.5 Zasady współpracy partnerstwa
 - 4.6 Inkubator aktywności społeczno- zawodowej na rzecz osób opuszczających zakłady karne
5. Monitoring i ewaluacja modelu partnerstwa
6. Zakończenie
7. Załączniki
 - a) WZÓR 1- POROZUMIENIE PARTNERSTWA LOKALNEGO O WSPÓŁPRACY NA RZECZ AKTYWIZACJI SPOŁECZNO - ZAWODOWEJ OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE
 - b) WZÓR 2- REGULAMIN I ZASADY DZIAŁANIA POROZUMIENIA PARTNERSKIEGO NA RZECZ AKTYWIZACJI SPOŁECZNO –ZAWODOWEJ OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE W POWIECIE...
 - c) WZÓR 3- DEKLARACJA PRZYSTĄPIENIA DO PARTNERSTWA NA RZECZ AKTYWIZACJI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE W POWIECIE

Lider Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
"OIC Poland"

- d) WZÓR 4- DEKLARACJA WSPÓŁPRACY DO PARTNERSTWA NA RZECZ AKTYWIZACJI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE W POWIECIE
- e) WZÓR 5- DELEGOWANIE
- f) WZÓR 6 –Ankieta 1- ARKUSZ do diagnozy sytuacji społeczno-zawodowej osoby opuszczającej zakład karny
- g) WZÓR 7- Ankieta 2- ANKIETA do badania aktywności społeczno-zawodowej osoby karanej w warunkach wolnościowych (Wersja A)
- h) WZÓR 8- Ankieta 3- ANKIETA do badania aktywności społeczno-zawodowej osoby karanej w warunkach wolnościowych (Wersja B)
- i) WZÓR 9- REGULAMIN AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO- ZAWODOWEJ
- j) WZÓR 10- UMOWA ŚWIADCZENIA POMOCY W RAMACH PREINKUBACJI W INKUBATORZE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO- ZAWODOWEJ
- k) WZÓR 11- UMOWA NAJMU POWIERZCHNI W INKUBATORZE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ
- l) WZÓR 12- ZAŁĄCZNIK NR 1 DO UMOWY –PROTOKÓŁ ZDAWCZO-ODBIORCZY
- m) ZAŁĄCZNIK NR 1- Spółdzielnia Socjalna jako przedsiębiorstwo społeczne działające na rzecz osób opuszczających Zakłady Karne w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej.

Na etapie testowania członkowie zespołu interdyscyplinarnego otrzymają podręcznik w wersji drukowanej. Na etapie upowszechniania produkt finalny będzie udostępniany w formie publikacji (podręcznik) oraz w postaci płyty CD. Publikacja zostanie rozpowszechniona podczas 24 seminariów. Publikacja dostarczana będzie także poprzez wysyłkę pocztową.

Produkt B- podręcznik dla pracodawców w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne oraz program szkolenia dla pracowników działów personalnych przedsiębiorstw i kadry zarządzającej.

Podręcznik dla pracodawców w zakresie zatrudniania osób opuszczających zakłady karne zawiera następujące treści:

Wstęp

1. Zatrudnianie byłych więźniów – Aspekty ekonomiczne
2. Sytuacja prawna osoby skazanej
3. Bariery społeczno-psychologiczne w zatrudnianiu byłych więźniów
4. Proces zatrudniania byłych więźniów

Zakończenie

Słowniczek Pojęć

Instytucje i organizacje społeczne udzielające wsparcia byłym więźniom w województwie lubelskim

Z kolei, drugi komponent produktu B- program szkoleń proponowany do poddania testowaniu składa się z następujących części:

1. Organizacja szkolenia
2. Ocena szkolenia
3. Cel ogólny szkolenia

4. Program szkolenia obejmujący następujące moduły:
 1. Ekonomiczne skutki zatrudniania byłych więźniów
 2. Sytuacja prawna osoby opuszczającej jednostkę penitencjarną (zakład karny, areszt śledczy)
 3. Pokonywanie barier społeczno-psychologicznych w zatrudnianiu byłych więźniów
 4. Zatrudnianie byłego więźnia
5. Scenariusz szkolenia
6. Załączniki
7. Ankieta ewaluacyjna szkolenia

Wstępną wersję produktu trenerzy szkoleń otrzymają w postaci wydrukowanej oraz wersji elektronicznej. Uczestnicy szkoleń otrzymają materiały w postaci:

- Autorskie materiały szkoleniowe opracowane przez trenerów prowadzących szkolenie.
- Pendrive z załączonymi materiałami/ prezentacjami multimedialnymi wykorzystywanymi przez trenerów podczas realizacji zajęć,
- Teczke zawierającą długopis, notatnik i inne materiały.

Produkt B– w postaci papierowej i elektronicznej. Na etapie upowszechniania produkt finalny będzie udostępniany podczas seminariów dla przedsiębiorców w formie publikacji (zawierającej zarówno podręcznik, jak i program szkoleń) w wersji elektronicznej na płycie CD oraz poprzez stronę www. Publikacja dostarczana będzie także poprzez wysyłkę pocztową.

Produkt C- program wspólnych szkoleń dla pracowników instytucji rynku pracy, integracji i pomocy społecznej, NGO, służb więziennych i kuratorów sądowych wraz ze wskazówkami metodycznymi do jego realizacji.

Wstępna wersja produktu finalnego proponowana do poddania testowaniu zawiera podręcznik zawierający następujące treści:

1. Założenia organizacyjne szkolenia
2. Cele szkolenia
3. Program oraz scenariusz realizacji szkolenia
 - a) wersja podstawowa szkolenia
 - b) załączniki do programu szkolenia –wersja podstawowa
4. Program oraz scenariusz realizacji szkolenia
 - a) wersja rozszerzona szkolenia
 - b) załączniki do programu szkolenia –wersja rozszerzona
5. Ankieta ewaluacyjna szkolenia

Program szkolenia obejmuje następujące moduły:

Moduł: Podstawy prawne

Moduł: Motywacja do współpracy

Moduł: Partnerstwo

Moduł: Model współpracy

Wstępną wersję produktu trenerzy szkoleń otrzymają w postaci wydrukowanej oraz wersji elektronicznej. Uczestnicy szkoleń otrzymają materiały w postaci:

- Autorskie materiały szkoleniowe opracowane przez trenerów prowadzących szkolenie
- Pendrive z załączonymi materiałami/ prezentacjami multimedialnymi wykorzystywanymi przez trenerów podczas realizacji zajęć
- Teczke zawierającą długopis, notatnik i inne materiały.

Na etapie upowszechniania produkt finalny będzie udostępniany w formie publikacji (podręcznik), w wersji elektronicznej na płycie CD, w formie filmu instruktażowego oraz poprzez stronę www. Publikacja dostarczana będzie także poprzez wysyłkę pocztową oraz podczas seminariów.

IV. Plan działania w procesie testowania produktu

Podejście do doboru grup użytkowników i odbiorców, którzy wezmą udział w testowaniu

Projektodawca planuje przeprowadzić testy 3 produktów na niewielkiej grupie w stosunku do potencjalnych użytkowników i odbiorców proponowanych produktów. W wymiarze docelowym narzędzia przeznaczone będą dla wszystkich zainteresowanych z terenu województwa lubelskiego, natomiast w wymiarze testowania, projektodawca zamierza ograniczyć się do terenu powiatu włodawskiego.

Grupę testową stanowią:

- użytkownicy – pracownicy instytucji rynku pracy, urzędu pracy, integracji i pomocy społecznej, zakładu karnego, kuratorzy sądowi; pracownicy działów personalnych oraz kadry zarządzającej 81 firm zrzeszonych w Cechu Rzemiosł we Włodawie,
- odbiorcy – osadzeni w zakładzie karnym we Włodawie

Użytkownikami będą:

- **produkt A-** Zespół interdyscyplinarny, który skupiać będzie: 2 osoby reprezentanci Powiatu, 2 osoby z PUP (doradca zawodowy i pośrednik pracy), 7 osób z GOPS (pracowników socjalnych w tym 7k) i 1 osoba z MOPS oraz 1 z PCPR, 5 przedstawicieli Cechu Rzemiosł, 3 przedstawicieli NGO, 2 osoby z Zakładu Karnego we Włodawie oraz 5 kuratorów sądowych.
- **produkt B-** 60 osób (33k) z działów personalnych oraz kadry zarządzającej 81 firm zrzeszonych w Cechu Rzemiosł we Włodawie w obrębie testowania programu szkoleń, w obrębie podręcznika- 81 właścicieli i kadry zarządzającej firm
- **produkt C-** 21 osób pracowników GOPS w tym 20k, 4 osoby MOPS (3k), 20 NGO x 2osoby (=40 os.), 2 doradców zawodowych i 2 pośredników pracy z PUP Włodawa, 2 osoby z wydziału edukacji i polityki społecznej, 4 osoby kuratorzy sądowi (4k), 3 osoby z Zakładu Karnego Włodawa (3M).

W ramach testowania produktu A powołany zostanie zespół interdyscyplinarny. Wybór reprezentacji został dokonany wg klucza różnych aktorów rynku pracy istotnych

Lider Projektu

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
"OIC Poland"

Partner Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

z punktu widzenia pomocy osobom opuszczającym zakłady karne w adaptacji na rynku pracy. Zespół spotykać się będzie raz na miesiąc. Głównym celem spotkań będą prace nad wdrożeniem modelu współpracy. Uzgadnianie będą ponadto działania w stosunku do osób opuszczających zakład karne we Włodawie. W 1 z 3 posiedzeń będzie brał udział ekspert/obserwator.

Rekrutacja uczestników do testowania programów szkoleń będzie miała charakter ciągły i prowadzona będzie w okresie V 2013 r.-VI 2014 r.

Uczestnikami szkoleń mogą być osoby, które spełnią następujące kryteria:

W przypadku produktu B

- pracownicy działów personalnych i kadry zarządzającej 81 firm zrzeszonych w Cechu Rzemiosł we Włodawie
- pracownicy działu kadr/ właściciele przedsiębiorstwa

Planowane jest przeszkolenie 4 grup szkoleniowych po 16 h każda.

Uczestnicy otrzymają informacje na temat zasad i technik oceny wydajności i kosztowności pracy, wpływu efektywności pracowników na rezultaty finansowe przedsiębiorstwa biorąc pod uwagę konkretną grupę pracowników – byłych skazanych. Będą potrafili wskazać wymierne, policzalne efekty zatrudniania byłych skazanych - dokonać analizy zasobów ludzkich, w tym zatrudnionych byłych więźniów, w kontekście ich wpływu na wyniki finansowe przedsiębiorstwa. Wpłynie to na świadomość większej skuteczności funkcjonowania przedsiębiorstwa poprzez zatrudnianie na podstawie obiektywnych ekonomicznych przesłanek, a nie w oparciu o stereotypy. Odwołanie się do tego, co dla przedsiębiorców jest najważniejsze – do zysku, a nie tylko do emocji (litość) stanowi innowację w tym programach, które najczęściej uwzględniają jedynie motywację emocjonalną pomocy wykluczonym.

Rozdział prawny dostarczy wiedzy na temat rodzaju kar w odniesieniu do konkretnych wykroczeń/przestępstw oraz możliwości systemowej pracy z byłym więźniem we współpracy z instytucjami i organami państwowymi. Położenie akcentu na poznanie sytuacji prawnej byłego więźnia, co ułatwi pracodawcy prowadzenie z nim rozmowy, pomoże także w pokonaniu stereotypu, iż każda osoba osadzona w więzieniu popełniła ciężkie przestępstwo i nawet po wyjściu z więzienia jest niebezpieczna dla otoczenia, jest podejściem innowacyjnym.

Poprzez uświadomienie barier wewnętrznych i zewnętrznych jakich doświadcza po wyjściu z więzienia byli skazani, w tym funkcjonujących stereotypów i stygmatyzacji byłych więźniów, pracodawcy będą mogli inaczej spojrzeć na osoby opuszczające zakład karne. Innowacją jest skupienie się na zasobach skazanego, a także kształtowanie umiejętności ich identyfikacji nie pomijając przy tym ewidentnych braków, jakie posiadają osoby opuszczające zakłady karne. Przekonanie, że był więzień może być dobrym pracownikiem i że zasługuje na szansę otrzymania zatrudnienia, przygotuje pracodawców do podjęcia nie dyskryminującej byłych skazanych decyzji rekrutacyjnej.

W ramach kształtowania postawy społecznej odpowiedzialności biznesu uczestnicy otrzymają konkretną, innowacyjną odpowiedź, w jaki sposób oprócz zatrudniania byłych

skazanych mogą się zaangażować w niesienie im pomocy. Poznają ideę, cele i obszary działania inkubatora aktywności społeczno-zawodowej, a także wskazówki, w jaki sposób mogą się włączyć w jego działania.

W ostatnim module szkolenia dotyczącym polityki personalnej i zarządzania zasobami ludzkimi w kontekście zatrudniania byłych więźniów, uczestnicy otrzymają konkretne wskazówki na temat sposobów oceny tych kandydatów do pracy, kluczowych obszarów przygotowania organizacji do wdrożenia polityki zatrudniania byłych więźniów, a także umiejętności definiowania problemów jakich może doświadczać były skazany w miejscu pracy i oceny efektywności byłego skazanego w kontekście ograniczających go barier. Wypracują wraz z trenerem własne, innowacyjne narzędzia, które będą pomocne w zarządzaniu zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwie poczynając od rekrutacji i selekcji, poprzez adaptację, a kończąc na ocenie pracownika.

W przypadku produktu C

- pracownicy GOPS, MOPS, NGO
- doradcy zawodowi, pośrednicy pracy z PUP we Włodawie,
- pracownicy z wydziału edukacji i polityki społecznej PUP we Włodawie
- kuratorzy sądowi,
- pracownicy Zakładu Karnego we Włodawie;

Planowane jest przeszkolenie 5 grup po 16h każda.

Uczestnicy otrzymają informacje m.in. na temat podstaw prawnych funkcjonowania instytucji działających w obszarze aktywizacji społeczno- zawodowej osób opuszczających zakłady karne, a także zrozumieją specyfikę działania poszczególnych instytucji. Uczestnicy nabędą także wiedzę na temat metod, form, możliwości oraz etapów udzielania wsparcia instytucjonalnego byłym więźniom. Wpłynie to na świadomość pozytywnej roli współpracy w całym procesie aktywizacji społeczno- zawodowej oraz na świadomość podnoszenia rozwoju kompetencji w zakresie pracy z osobami opuszczającymi zakład karny.

Moduł motywacja do współpracy wpłynie m.in. na zdobycie wiedzy na temat form wsparcia i korzyści wynikających ze współpracy z innymi partnerami rynku pracy, a także na poznanie zasad i technik ułatwiających wzbudzanie motywacji i gotowości do zmian u innych. Uczestnicy zdobędą umiejętność prowadzenia trudnych rozmów oraz komunikowania się z klientem biernym i oporującym.

Z kolei moduł partnerstwo pozwoli uczestnikom uzyskać wiedzę na temat zasad skutecznej współpracy oraz barier występujących we współpracy partnerskiej, na temat budowania programów partnerskich oraz wdrażania partnerstw. Uczestnicy nabędą umiejętność wykorzystania narzędzi efektywnego partnerstwa na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej byłych więźniów. Poprzez nabycie w/w umiejętności uczestnicy uzyskają większą świadomość skuteczności poprzez wspólne działanie oraz pojmą wagę i znaczenie współpracy międzyinstytucjonalnej, co z pewnością wpłynie na współpracę poszczególnych instytucji z osobami opuszczającymi zakład karny.

W ostatnim module szkolenia dotyczącym modelu współpracy uczestnicy otrzymają konkretne wskazówki na temat zasad skutecznej pomocy osobom opuszczającym zakłady

karne oraz uzyskają wiedzę na temat idei i celów funkcjonowania inkubatora aktywności społeczno-zawodowej.

Za proces rekrutacji odpowiedzialny będzie zespół projektowy w składzie Kierownik Projektu, Specjalista ds. szkoleń i seminariów oraz Specjalista ds. marketingu i promocji.

Za testowanie poszczególnych Produktów odpowiedzialni są Partnerzy Projektu:

- za testowanie Produktu A odpowiedzialny jest Partner- Starostwo Powiatowe we Włodawie
- za testowanie Produktu B odpowiedzialny jest Partner- Cech Rzemiosł i Przedsiębiorczości we Włodawie
- za testowanie Produktu C odpowiedzialny jest Partner- Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu we Włodawie

Odbiorcy projektu, czyli końcowi beneficjenci wypracowanych produktów to osoby opuszczające zakłady karne zaliczające się do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W wymiarze testowania – osadzeni w zakładzie karnym we Włodawie, w tym 10% z tymczasowo aresztowanych, tj. 3 osoby z 28 osób. W oddziale zamkniętym dla recydywistów penitencjarnych przebywa obecnie 86 osób. W testowaniu weźmie udział 8 osób; w oddziale półotwartym przebywa 363 osób, w testowaniu weźmie udział 20%.

Opis przebiegu testowania:

Testowanie 3 powstałych produktów będzie się odbywać na terenie powiatu włodawskiego ze względu na porozumienie wstępne z zakładem karnym we Włodawie, jak i udział Partnerów Projektu.

Testowanie narzędzi będzie przebiegało według następującej sekwencji działań:

Zarówno sposób doboru uwzględniający wymóg reprezentatywności, jak i liczebności kategorii osób objętych testowaniem, spełniają wymogi zagwarantowania rzetelności testu produktów finalnych i odpowiadają specyfice projektów innowacyjnych.

Produkt A

Budowanie zespołu interdyscyplinarnego, w ramach którego odbywać się będzie testowanie modelu współpracy, zgodnie z zapisem w projekcie, będzie miało miejsce w miesiącach kwiecień-maj 2013 r.

Zgodnie z zapisami w ramach przyjętego modelu współpracy w pierwszej kolejności zostanie zawiązane Partnerstwo upoważnionych przedstawicieli Starostwa Powiatowego, Powiatowego Urzędu Pracy, Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Cechu Rzemiosł, NGO, Zakładu Karnego we Włodawie i kuratorów sądowych – zwane **Zgromadzeniem Partnerów**. Partnerzy zawierając **Porozumienie Partnerstwa Lokalnego** i akceptując zapisy **Regulaminu Porozumienia Partnerskiego oraz podpisując Deklarację przystąpienia do Partnerstwa na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne** wyrażają tym samym wolę współdziałania w ramach sieci lokalnej współpracy na rzecz podejmowania wspólnych inicjatyw oraz stworzenia kompleksowego systemu działań związanych

Lider Projektu

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
"OIC Poland"

Partner Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

z przygotowaniem i opieką nad osobami opuszczającymi zakłady karne, obejmującego zarówno sferę zawodową, ale też społeczną i socjalną. Porozumienie zostanie podpisane przez osoby inicjujące współpracę.

Kolejnym krokiem zawiązanego Partnerstwa będzie utworzenie **Zespołu Interdyscyplinarnego**. Każdy z podmiotów występujący w Partnerstwie deleguje do pracy w Zespole swoich przedstawicieli. Spotkanie organizacyjne zostanie zorganizowane z inicjatywy Starosty Powiatu. Wezmą w nim udział wszyscy przedstawiciele instytucji i organizacji „zaplanowani do Partnerstwa”. Zostaną do nich wcześniej rozesłane informacje o projekcie, jego założeniach oraz o podejmowanych inicjatywach.

Po zapoznaniu się z proponowanym modelem współpracy podpiszą oni porozumienie i oddelegują swoich przedstawicieli do zespołu.

Następnie zorganizowana zostanie sesja szkoleniowa zespołu oraz serie spotkań roboczych utworzonego zespołu interdyscyplinarnego.

Testowanie produktu A odbędzie się na terenie powiatu włodawskiego. Zespół spotykać się będzie 1 raz na miesiąc. W 1 na 3 spotkania będzie brał udział ekspert/obserwator- będzie to jeden z ekspertów tworzących produkt i znający dogłębnie model i jego założenia. Do jego obowiązków należeć będzie przede wszystkim bieżące wsparcie merytoryczne członków zespołu w zakresie wdrażanego modelu. Ekspert będzie dostępny dla członków zespołu testującego produkt A bez ograniczeń, m.in. poprzez kontakt bezpośredni oraz poprzez kontakt e-mail i kontakt telefoniczny.

Ponadto, na każdym ze spotkań obecny będzie sekretarz zespołu raportujący postęp prac oraz poszczególne etapy wdrażania modelu.

Produkt B

Rekrutacja uczestników do testowania programu wspólnych szkoleń odbywać się będzie w miesiącach V 2013 r.-VI 2014 r. w sposób ciągły. Grupy szkoleniowe będą liczyć po 15 osób. Testowanie produktu odbędzie się na terenie powiatu włodawskiego. Szkolenia będą realizowane w formie czterech dwudniowych zjazdów. Zajęcia będą realizowane w formie wykładowo/warsztatowej z wykorzystaniem aktywności i doświadczenia zawodowego uczestników.

Czas trwania poszczególnych szkoleń to 16h.

Testowanie programu szkoleń będzie podlegało bieżącej ocenie i program będzie modyfikowany według istotnych zidentyfikowanych zmiennych.

Przewidujemy następujące etapy testu produktu:

- realizacja 4 grup szkoleniowych na podstawie programu bazowego
- ewaluacja na podstawie raportów trenera, ankiety na wejście i wyjście, ankiety ewaluacyjnej szkolenie oraz monitoringu uczestników po każdej ze zrealizowanych grup.
- modyfikacja programu w oparciu i wyniki ewaluacji 4 przeszkolonych grup

Możliwe modyfikacje zmiennych obejmują:

- modyfikację treści szkolenia
- modyfikacje celów szkolenia
- modyfikacje zakresów tematycznych modułów

- wprowadzenie nowych modułów lub/ i rezygnacja z modułów wstępnie proponowanych
- inne zidentyfikowane zmienne w procesie ewaluacji

Program, który ulegnie pewnym modyfikacjom (na podstawie informacji zwrotnych) będzie stanowił produkt finalny, który następnie zostanie opublikowany i wytłoczony na płytach CD.

Produkt C

Rekrutacja uczestników do testowania programu wspólnych szkoleń odbywać się będzie w miesiącach V 2013 r.-VI 2014 r. w sposób ciągły. Grupy szkoleniowe będą liczyć po ok. 15 osób. Testowanie produktu odbędzie się na terenie powiatu włodawskiego. Szkolenia będą realizowane w formie pięciu dwudniowych zjazdów. Zajęcia będą realizowane w formie wykładowo/warsztatowej z wykorzystaniem aktywności i doświadczenia zawodowego uczestników.

Czas trwania poszczególnych szkoleń to 16h.

Testowanie programu szkoleń będzie podlegało bieżącej ocenie i program będzie modyfikowany według istotnych zidentyfikowanych zmiennych.

Przewidujemy następujące etapy testu produktu:

- realizacja 5 grup szkoleniowych na podstawie programu bazowego
- ewaluacja na podstawie raportów trenera, ankiety na wejście i wyjście, ankiety ewaluacyjnej szkolenie oraz monitoringu uczestników po każdej ze zrealizowanych grup.
- modyfikacja programu w oparciu i wyniki ewaluacji 5 przeszkolonych grup

Możliwe modyfikacje zmiennych obejmują:

- modyfikację treści szkolenia
- modyfikacje celów szkolenia
- modyfikacje zakresów tematycznych modułów
- wprowadzenie nowych modułów lub/ i rezygnacja z modułów wstępnie proponowanych
- inne zidentyfikowane zmienne w procesie ewaluacji

Program, który ulegnie pewnym modyfikacjom (na podstawie informacji zwrotnych) będzie stanowił produkt finalny, który następnie zostanie opublikowany i wytłoczony na płytach CD.

Charakterystyka materiałów, jakie otrzymają uczestnicy

Produkt A:

Na etapie testowania członkowie zespołu interdyscyplinarnego otrzymają opracowane materiały szkoleniowe w postaci papierowej i elektronicznej oraz produkt A w postaci papierowej i elektronicznej. Otrzymają także: materiały piśmiennicze-długopis i notatnik oraz pendrive na materiały elektroniczne, w tym edytowalne wzory i druki dokumentów.

Produkt B:

Podczas szkolenia uczestnicy otrzymają opracowane materiały szkoleniowe w postaci papierowej i elektronicznej oraz produkt B w postaci papierowej i elektronicznej. Otrzymają także: materiały piśmiennicze- długopis i notatnik oraz pendrive na materiały elektroniczne.

Produkt C:

Podczas szkolenia uczestnicy otrzymają opracowane materiały szkoleniowe w postaci papierowej i elektronicznej. Otrzymają także: materiały piśmiennicze- długopis i notatnik oraz pendrive na materiały elektroniczne.

Informacje o planowanym sposobie monitorowania przebiegu testowania

Główną osobą odpowiedzialną za monitorowanie przebiegu testowania oraz opracowanie narzędzi monitoringu jest Specjalista ds. Monitoringu i Ewaluacji. Będzie on na bieżąco współpracował z Kierownikiem Projektu oraz Koordynatorem Merytorycznym w zakresie monitoringu postępów projektu. W zakresie merytorycznym produktów Specjalista ds. Monitoringu i Ewaluacji kierował się będzie wskazówkami ekspertów odpowiedzialnych za merytoryczną stronę produktów. Do jego obowiązków należy także tworzenie dokumentów ewaluacyjnych (ankiet/raportów), gromadzenie wyników dokumentów ewaluacyjnych.

W ramach projektu został powołany także pięcioosobowy zespół ds. ewaluacji wewnętrznej projektu. W ramach realizacji projektu zostanie zorganizowanych łącznie 12 spotkań w/w zespołu. Do jego głównych zadań należy opiniowanie produktów i postępu ich wdrażania na każdym z etapów oraz wskazanie rekomendacji do ich modyfikacji. Ponadto, do zadań członków zespołu należeć będzie szczegółowa analiza dokumentów ewaluacyjnych podczas etapu testowania wszystkich wstępnych wersji produktów finalnych, a tym samym przekazywanie sugestii i uwag dotyczących wprowadzania ewentualnych modyfikacji produktów. Wyniki prac zespołu ds. ewaluacji będą niezwykle istotne w kontekście tworzenia finalnych wersji produktów.

W trakcie etapu przygotowawczego zespół ds. ewaluacji wewnętrznej projektu przygotował ankiety ewaluacyjne do każdego z produktów oraz przeprowadził badanie wśród potencjalnych użytkowników produktów. Ewaluacja została oparta o następujące kryteria oceny:

- Zgodność produktu ze strategią wdrażania w zakresie celu i grupy docelowej
- Skuteczność produktu (korzyści dla grup docelowych)
- Aktualność potrzeby wprowadzenia produktu
- Stopień skomplikowania produktu (łatwość zastosowania wypracowanych narzędzi)
- Możliwości zastosowania przez użytkowników (prawne, organizacyjne)
- Efektywność (nakłady do rezultatów) wprowadzenia rozwiązania
- Unikatowość rozwiązania

Wyniki badania ewaluacyjnego zostały zawarte w „Raport z Ewaluacji Wewnętrznej Produktów Projektu”.

Monitorowanie przebiegu fazy testowania w przypadku produktu A – „Model współpracy...” odbywać się będzie na podstawie raportów powstałych po każdym ze spotkań roboczych zespołu interdyscyplinarnego. Raporty będą sporządzane przez eksperta/obserwatora, którego jednym z głównych zadań jest właśnie raportowanie wdrażania modelu oraz obserwowanie efektów wdrażania modelu. Jego bieżące, merytoryczne wskazówki będą główną podstawą do dokonania ulepszeń i modyfikacji w produkcie. Prowadzone będą także badania ankietowe członków zespołu interdyscyplinarnego w celu poznania ich opinii na temat modelu i wskazania propozycji ewentualnych zmian i modyfikacji.

W przypadku produktów B oraz C – „Programy szkoleń...” monitorowanie testu odbywać się będzie poprzez analizę dokumentacji szkoleniowej, analizę ankiet ewaluacyjnych szkolenia, a także informacji zwrotnej od uczestników oraz trenerów. Wyniki bieżącego monitoringu analizowane będą przez Specjalistę ds. Monitoringu i Ewaluacji. Decyzje o wprowadzeniu zmian w samym sposobie testowania oraz w poszczególnych produktach podejmował będzie Koordynator Merytoryczny w porozumieniu z Kierownikiem projektu.

Istotnym elementem monitoringu przebiegu fazy testowania będą informacje zamieszczane przez użytkowników na forum na stronie internetowej projektu. Będą one analizowane pod kątem możliwości wprowadzenia zmian i usprawnień do produktów. Oprócz monitorowania efektów fazy testowania będzie prowadzony bieżący monitoring działań projektowych i jego prawidłowej realizacji pod względem rzeczowym i finansowym oraz w zakresie zgodności z budżetem i harmonogramem projektu.

V. Sposób sprawdzenia, czy innowacja działa

Proponowana innowacja, jako działanie z definicji zagrożone brakiem osiągnięcia wymaganych efektów, wymaga rzetelnego testowania przed etapem szerszego upowszechniania i wdrożenia do polityki. Warunek powyższy zostanie spełniony poprzez wnikliwą ewaluację zewnętrzną i wewnętrzną produktu. Pozytywne wyniki tych procesów dadzą pewność, że proponowane produkty można wdrożyć na większą skalę.

Ewaluacja wewnętrzna

Ewaluacja i monitoring stanowią integralną część realizacji modelu. System monitoringu jest podstawowym źródłem informacji danych wtórnych z punktu widzenia oceny podjętych działań. Monitorowanie można zdefiniować jako proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanego modelu w aspekcie finansowym i rzeczowym, mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji modelu z wcześniej założonymi celami.

Przydatność monitoringu możemy postrzegać w dwóch aspektach: jako narzędzia operacyjnego umożliwiającego efektywne i skuteczne zarządzanie modelem.

W oparciu o uzyskiwanie bieżących informacji w ramach systemu monitorowania na temat realizowanego modelu możliwe jest szybkie identyfikowanie wszelkich nieprawidłowości, a dzięki temu podejmowanie odpowiednich działań zaradczych. Drugim aspektem jest postrzeganie czy dane z systemu monitoringu stanowią podstawę do przeprowadzenia ewaluacji. Ewaluacja to opisywanie przebiegu oraz wyników badanych działań ze strony pozytywnej i negatywnej, wyjaśniania związków pomiędzy nakładami, a rezultatami oraz porównywanie rezultatów ze wstępnymi założeniami.

ETAPY PROCESU EWALUACJI

- Planowanie i projektowanie ewaluacji (analiza potrzeb, określenie zakresu ewaluacji, podział obowiązków poszczególnych osób)
- Zbieranie i analiza danych (prace badawcze oraz analiza wyników)
- Raportowanie (prezentowanie wyników badań w formie raportu, konsultacje raz dyskusje na temat wyników ewaluacji)
- Wykorzystywanie wyników ewaluacji (udoskonalenie modelu na podstawie rekomendacji zawartych w raporcie).

KRYTERIA EWALUACJI

Ewaluacja- - ex-ante (przed realizacją)
- mid-term (w połowie realizacji)
- on going (w trakcie trwania realizacji)
- ex-post (po zakończeniu realizacji)

TRAFNOŚĆ pozwala ocenić w jakim stopniu przyjęte cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze.

Monitoring i ewaluacja wewnętrzna obejmować będzie:

- **Ewaluację tworzenia produktów** (kryteria oceny: Zgodność produktu ze strategią wdrażania w zakresie celu i grupy docelowej/ Skuteczność produktu (korzyści dla grup docelowych)/ Aktualność potrzeby wprowadzenia produktu/ Stopień skomplikowania produktu (łatwość zastosowania wypracowanych narzędzi)/ Możliwości zastosowania przez użytkowników (prawne, organizacyjne)/ Efektywność (nakłady do rezultatów) wprowadzenia rozwiązania/ Unikatowość rozwiązania). Ankiety wypełniać będą przedstawiciele poszczególnych instytucji, które docelowo będą testować wypracowane produkty. Wnioskodawcy zależy na poznaniu opinii na temat wstępnych wersji produktów finalnych na etapie ich opracowywania.
- **Monitorowanie działań Partnerstwa** będzie zarówno zadaniem Sekretarza, jak i Zespołu Interdyscyplinarnego. Będą bowiem oni odpowiadać za przygotowanie miesięcznych i/lub kwartalnych sprawozdań obejmujących: działania podejmowane przez partnerstwo, ocenę tych działań, stopień osiągnięcia założonych celów. Bieżące monitorowanie działań partnerstwa w odniesieniu do planu działań na rzecz aktywizacji osób opuszczających zakłady karne i ich rodzin pozwala na szybką reakcję na pojawiające się problemy lub odstępstwa od planu.

- **Ewaluacja partnerstwa** służy podnoszeniu jakości, przydatności i skuteczności podejmowanych i prowadzonych działań oraz ocenie ich rezultatów. Ewaluacja jest badaniem oceniającym działalność partnerstwa pod kątem efektywności, skuteczności, oddziaływania, trwałości i zgodności działań partnerstwa w kontekście założonych celów. Działania mogą być oceniane pod kątem jednego lub kilku kryteriów ewaluacyjnych

Ogólnie przyjęte kryteria ewaluacyjne to:

- skuteczność,
- efektywność,
- trafność,
- użyteczność,
- trwałość.

Skuteczność pozwala ocenić, czy lub w jakim stopniu cele partnerstwa zostały osiągnięte.

Efektywność pozwala ustalić, czy stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, poświęcony czas) w stosunku do uzyskanych rezultatów jest właściwy, czy też można było to zrobić mniejszym nakładem środków/zasobów.

Trafność odnosi się do stopnia, w jakim przyjęte przez partnerstwo cele odpowiadają realnym potrzebom osób opuszczających zakłady karne i ich rodzinom oraz realnemu zapotrzebowaniu na dane działanie.

Użyteczność ocenia czy zmiany, które zaszły na skutek działań partnerstwa są korzystne dla osób opuszczających zakłady karne i ich rodzin, czy pojawiły się jakieś skutki uboczne tych działań (pozytywne lub negatywne).

Trwałość pozwala ocenić, czy efekty podejmowanych przez partnerstwo działań będą trwałe

- **Ocenę przeprowadzonych szkoleń**- źródła danych: ankiety na wejście/wyjście, listy obecności, dzienniki zajęć, karty pracy trenerów, raporty trenerów, ankiety wskaźników miękkich.

Ocena dostarczy wiedzy, czy zaplanowane szkolenia dadzą pożądany efekt, czy uczestnicy posiadają pożądaną wiedzę i umiejętności niezbędne do realizowania zadań związanych z realizacją powierzonych celów. Poznanie stanu wiedzy wejściowej i wyjściowej będzie adekwatną skalą oceny umiejętności uczestników szkolenia.

- **Ewaluacja stosowanych narzędzi**-produkty:

- Model współpracy w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej osób opuszczających zakłady karne
- Podręcznik dla pracodawców, program szkolenia dla pracowników działów personalnych przedsiębiorstw i kadry zarządzającej
- Program wspólnych szkoleń dla pracowników instytucji rynku pracy, integracji i pomocy społecznej, NGO, służb więziennych i kuratorów sądowych

Źródło danych to badania ankietowe, badania opinii użytkowników poszczególnych produktów, raporty obserwatora raportującego przebieg wdrażania produktu. Ocena pozwoli zmodyfikować produkt w taki sposób, aby mógł spełniać powierzone mu zadania.

Główną osobą odpowiedzialną za monitorowanie przebiegu testowania oraz opracowywania narzędzi monitoringu jest Specjalista ds. Monitoringu i Ewaluacji, który będzie ściśle współpracował z zespołem ds. ewaluacji wewnętrznej. W/w specjalista zajmuje

się analizą progresu projektu i uczestników, kontrolą osiągnięcia założonych celów ilościowych i jakościowych. Do narzędzi monitorowania należeć będą: badanie stanu wiedzy wejściowej i wyjściowej (pre-test oraz post-test); karty pracy; raporty trenerów; obserwatora; listy imienne; umowy za wykonanie dzieła trenerów; ankieta ex ante i ex post. Pochodzenie danych: karty pracy trenerów, listy potwierdzające udział w szkoleniu, miesięczne sprawozdania i informacje, wymiana informacji na spotkaniach zespołu projektowego, listy obecności, harmonogramy szkoleń, dzienniki zajęć.

Ewaluacja zewnętrzna

Została zaplanowana w trzecim kwartale 2014 r. Zostanie przeprowadzona bezpośrednio po zakończeniu etapu testowania. Będzie miała na celu bezstronną ocenę wypracowanych narzędzi. Założenia i zagadnienia, na które ma odpowiedzieć ewaluacja zewnętrzna zostaną wypracowane w wyniku negocjacji i ustaleń z wybranym wykonawcą usługi. Z uwagi na fakt, że planowane wynagrodzenie ewaluatora nie przekroczy kwoty 14 tys. Euro, nie jest wymagane zastosowanie wyboru wykonawcy w oparciu o zasadę konkurencyjności. Wybór wykonawcy zostanie dokonany w oparciu o rozeznanie rynku zgodnie z zasadą efektywności ekonomicznej.

Raport z ewaluacji zewnętrznej wykorzystany zostanie do ewentualnych modyfikacji i niezbędnych ulepszeń produktów finalnych.

Zadaniem ewaluacji zewnętrznej jest w szczególności odpowiedź na pytania czy:

- Przygotowane produkty i ich wdrożenie pozwoli na osiągnięcie celów projektu
- Przygotowane produkty spełniają założenia pod względem merytorycznym i technicznym
- Przygotowane produkty są bardziej przydatne i efektywne od tych dotychczas stosowanych

Wyniki z ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej pozwolą zweryfikować efekty wprowadzenia innowacji. Efekty zastosowania innowacji zostaną uznane za wystarczające, jeżeli:

- 70% JST uczestniczących w spotkaniach dla NGO i JST na etapie upowszechniania produktów wyrazi chęć skorzystania z produktów
- 80% NGO uczestników spotkań dla JST i NGO na etapie upowszechniania produktów wyrazi chęć odbycia szkoleń opisanych produktem C
- 60% przedstawicieli przedsiębiorstw zrzeszonych w Cechu Rzemiosł we Włodawie wyrazi chęć skorzystania z produktu B
- W 5 powiatach zostanie wdrożony model współpracy
- O 2% zmniejszy się odsetek rodzin z powiatu włodawskiego otrzymujących pomoc z opieki społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu Zakładu Karnego

VI. Strategia upowszechniania

Zaplanowane w projekcie działania upowszechniające i włączające są wielopłaszczyznowe oraz posiadają wiele cech wspólnych. Przede wszystkim ich celem jest

zapewnienie możliwie szerokiej informacji o projekcie i wypracowanych w jego ramach produktach wśród użytkowników i odbiorców proponowanych narzędzi.

Grupy, do których skierowane będą działania upowszechniające

W pierwszej kolejności działania upowszechniające będą skierowane do grup biorących udział w testowaniu narzędzi i będą to:

- **produkt A-** 24 powiaty województwa lubelskiego, w tym 213 MOPS, GOPS, PMOPS, 24 PUP-y i 4 MUP-y, 8 ZK, 1 ROPS Lublin, 4000 NGO z terenu Lubelszczyzny zarejestrowane w bazie ngo.pl, kuratorzy sądowi poprzez wysyłkę do 15 sądów w województwie lubelskim, oraz Kuratora Okręgowego (ok. 225 kuratorów zawodowych i ok. 1500 społecznych); przedsiębiorcy ok. 1000 przedstawicieli, Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości skupiająca 25 cechów i ok. 2000 przedsiębiorców, Lewiatan, Lubelskie Forum Pracodawców, Związek PPL;
- **produkt B-** przedsiębiorcy poprzez seminaria w 24 powiatach w fazie upowszechniania (120 przedstawicieli), Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości skupiająca 25 cechów i około 2000 przedsiębiorców, Lewiatan, Lubelskie Forum Pracodawców, Związek PPL;
- **produkt C-** 24 powiaty województwa lubelskiego, w tym 213 MOPS, GOPS, PMOPS, 24 PUP-y i 4 MUP-y, 8 Zakładów Karnych, 1 ROPS Lublin, 4000 NGO z terenu Lubelszczyzny zarejestrowane w bazie ngo.pl, kuratorzy sądowi poprzez wysyłkę do 15 sądów w województwie lubelskim, oraz Kuratora Okręgowego (ok. 225 kuratorów zawodowych i ok. 1500 społecznych)

Produkty finalne są narzędziami skierowanymi przede wszystkim do użytkowników. To za pomocą produktów właśnie mają oni pomagać odbiorcom- więźniom zagrożonym wykluczeniem społecznym. W związku z tym działania upowszechniające będą skierowane przede wszystkim do użytkowników, których zadaniem będzie pełne informowanie o istocie modelu, współpracy, zasadach i możliwościach skorzystania z jego rozwiązań. Pozwoli to zapewnić efektywność działań i skuteczność funkcjonowania modelu.

W zastosowaniu innowacji w przypadku modelu kluczową kwestię odegrają spotkania zespołu interdyscyplinarnego, złożonego z przedstawicieli pochodzących z różnego rodzaju instytucji. W przypadku programów szkoleń decyzję o udziale danego pracownika w szkoleniu podejmuje kierownik jednostki, w wielu przypadkach jednak, na wniosek samego zainteresowanego. Przedsiębiorcy będą mogli wziąć udział w szkoleniach, jeżeli tylko wyrażą taką chęć.

Ponadto działania upowszechniające będą prowadzone poprzez stronę internetową projektu, strony internetowe partnerów projektu, zainteresowanie tematem mediów oraz zamieszczanie informacji na portalach problemowych. Pozwoli to na zaangażowanie możliwie szerokiego grona odbiorców.

Produkty zostaną rozpowszechnione w pozostałych powiatach, jako dobra praktyka. Zostaną zorganizowane 24 seminaria w każdym z powiatów z decydentami (wójtami, burmistrzami, starostwami) i przedstawicielami przedsiębiorców w celu przekazania informacji

o produktach jak i możliwości ich wdrożenia. W dalszej kolejności działania będą adresowane do pozostałych grup mogących mieć wpływ na wprowadzenie innowacji.

Plan działań upowszechniających

Celem działań upowszechniających jest przekazanie wiedzy na temat możliwości wykorzystania innowacyjnych narzędzi- produktów oraz możliwości adaptacji opracowanego modelu współpracy, a także poinformowanie użytkowników projektu o możliwościach zastosowania produktów finalnych, ukazanie korzyści wynikających z ich zastosowania, ukazanie możliwości adaptacji poszczególnych produktów.

Działania upowszechniające będą prowadzone według następującej sekwencji działań i swoim zasięgiem obejmą wszystkie 24 powiaty województwa lubelskiego.

- 1) upowszechnianie produktów w instytucjach, które będą brały udział w testowaniu produktów oraz które współpracują z osobami skazanymi poprzez przekazanie kompletnych zestawów produktów i przekazanie informacji o wdrażanym projekcie,
- 2) upowszechnianie informacji o projekcie poprzez stronę internetową Projektu oraz strony internetowe Partnerów Projektu, gdzie zamieszczone będą także wersje finalne produktów,
- 3) organizacja 24 powiatowych spotkań seminaryjnych z decydentami (wójtami, burmistrzami, starostami) i przedstawicielami przedsiębiorców; Organizacja seminariów zostanie poprzedzona wysyłką zaproszeń (ok. 80 zaproszeń/1 seminarium) oraz ogłoszeniami prasowymi z zaproszeniami na seminarium
- 4) przesłanie do 1500 adresatów opracowanych produktów finalnych. Przesyłka zostanie skierowana m.in. do starostw, gmin, Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Urzędów Pracy, Zakładów Karnych, zrzeszeń przedsiębiorców, NGO, kuratorów z terenu województwa lubelskiego.
- 5) kampania medialna upowszechniająca (zarówno emisja płatnych artykułów sponsorowanych w prasie branżowej - 7 emisji, jak również próba zainteresowania mediów tematyką) – będzie miała na celu propagowanie informacji o istnieniu produktów, zarówno wśród użytkowników, jak i odbiorców. Zostaną wydrukowane ulotki informacyjne o powstałych produktach (2000 sztuk) oraz informator (500 sztuk).

Wszystkie wyżej wymienione aktywności i działania dają pewność powszechności i ogólnie wojewódzkiego charakteru procesu. Z pełną odpowiedzialnością możemy powiedzieć, że z informacją o projekcie i opracowanych innowacyjnych produktach dotrzemy do wszystkich najbardziej zainteresowanych, czyli do osób opuszczających zakłady karne oraz ich rodzin (865 rodzin), otrzymujących pomoc z opieki społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, 400 osadzonych, którzy ciągu 6 m-cy mogą zostać zwolnieni z zakładu karnego.

Ponadto, w wyniku działań upowszechniających produkty, we wszystkich zakładach karnych województwa lubelskiego aktywizowaniu może podlegać również 1782 więźniów, którzy są niezatrudnieni z powodu braku pracy.

VII. Strategia włączania do głównego nurtu polityki

Cel działań włączających produkt do głównego nurtu polityki

Wnioskodawca ma ambicję włączyć do głównego nurtu polityki wszystkie wypracowane w ramach projektu produkty celem stworzenia nowego modelu współpracy różnych środowisk, w tym również przedsiębiorców w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne, a tym samym zwiększyć skuteczność działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne. Celem działań włączających do głównego nurtu polityki jest uzyskanie stanu, w którym wypracowane produkty byłyby szerzej stosowane. Środkiem prowadzącym do tego celu jest uświadomienie grupom docelowym oraz interesariuszom projektu w szczególności decydentom, korzyści płynących z wykorzystania wypracowanych narzędzi. Zadanie będzie zrealizowane poprzez udostępnienie wypracowanych produktów wszystkim zainteresowanym, zamieszczenie ich na stronie projektu, a także poprzez rozpowszechnienie ich w pozostałych powiatach.

Grupy, do których skierowane będą działania włączające produkt do głównego nurtu polityki

Strategia wdrażania produktów do głównego nurtu polityki obejmuje zainteresowanie projektem i wypracowanymi w ramach niego produktami wszystkich podmiotów mających wpływ na kształt systemu pomocy postpenitencjarnej w województwie.

Zakładamy, że zainteresowanie produktami powinny wykazać instytucje, które odpowiadają za przygotowanie i wdrażanie:

- strategii rozwoju regionu,
- strategii polityki społecznej
- strategii rozwoju gospodarczego
- długoletnich planów w sferze polityki społecznej, programów społecznych
- programów współpracy z organizacjami pozarządowymi
- programów operacyjnych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego

Celem działań upowszechniających będzie dotarcie do jak największej grupy użytkowników i odbiorców, co przyniesie w przyszłości wymierne rezultaty dla systemu pomocy postpenitencjarnej w zakresie wypracowanego projektu innowacyjnego.

Celem rozpowszechnienia informacji o produktach oraz o możliwości ich wdrożenia, a także w celu wzmocnienia oddziaływania wdrażania projektu innowacyjnego przewidziano zorganizowanie 24 seminariów w każdym z powiatów z decydentami (wójtami, burmistrzami, starostami) i przedstawicielami przedsiębiorców. Na spotkania zostaną zaproszeni także przedstawiciele grup kluczowych w kreowaniu systemu pomocy postpenitencjarnej (śr. 80zaprośzeń/seminarium). Ponadto opracowane produkty zostaną wysłane do 1500 adresatów (do starostw, gmin, GOPS, PUP, ZK, zrzeszeń przedsiębiorców, NGO, kuratorów, do Forów, Centrów Wspierania NGO, OWES, ROPS Lublin, do wszystkich 24 powiatów, MOPS, ROPS Lublin, do 50% NGO z terenu województwa lubelskiego, do wszystkich 8 zakładów karnych, do przedsiębiorców z terenu województwa lubelskiego, do

zrzeszeń i cechów rzemiosł w województwie, do lubelskiego Klubu biznesu, do kuratorów sądowych i sądów województwa lubelskiego.

Celem powyższych działań będzie zainteresowanie decydentów, dyrektorów, kierowników poszczególnych instytucji rynku pracy i pomocy i integracji społecznej, a także przedsiębiorców wdrożeniem i użytkowaniem produktów.

Ponieważ odbiorcami ostatecznymi są osoby zagrożone wykluczeniem społecznym- Wnioskodawca zamierza informację o produktach przekazać za pomocą 9 biur porad prawnych i obywatelskich, które zostały utworzone w 9 powiatach województwa lubelskiego.

Ponadto, model opócz włączania horyzontalnego będzie przedmiotem włączania wertykalnego, poprzez propozycję wpisania go w strategię rozwiązywania problemów społecznych, które będą mogły istotnie wesprzeć stosowanie modelu. Programy szkoleń natomiast zostaną umieszczone w bazie standardów szkoleń i zostaną przesłane do Stowarzyszenia Trenerów Organizacji Pozarządowych.

Elementem działań włączających do głównego nurtu polityki będzie opracowanie i zamieszczenie artykułów sponsorowanych upowszechniających produkty w prasie ogólnowojevodzkiej. W ten sposób planowane jest dotarcie do pozostałych osób mających wpływ na kształt systemu pomocy postpenitencjarnej.

Strategia włączania wypracowanych produktów do polityki zawiera w sobie elementy mainstreamingu horyzontalnego i wertykalnego. Z jednej strony oddziałuje na bezpośrednich użytkowników produktów (jak wykazano we wcześniejszych punktach produkty otrzymają praktycznie wszystkie służby penitencjarne, postpenitencjarne, publiczne oraz niepubliczne służby zatrudnienia z województwa), z drugiej strony pragniemy zwrócić uwagę decydentów na konieczność szerokiego stosowania produktów w polityce lokalnej.

Wszystkie wypracowane produkty w ramach projektu będą dostępne na stronie internetowej projektodawcy.

Upowszechnienie stwarza grunt pod późniejszy maintreaming mający na celu włączenie produktów finalnych do głównego nurtu.

Głównymi adresatami mainstramingu horyzontalnego- skierowanego do praktyki będą osoby i instytucje bezpośrednio mogące użytkować model współpracy i jego założenia: dyrektorzy zakładów karnych, urzędów pracy, kuratorzy sądowi, osoby zarządzające organizacjami pozarządowym zajmującymi się aktywizacją więźniów oraz samorządy lokalne. Ponadto produkt A- model współpracy można implementować w zakresie innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

VIII. Kamienie milowe II etapu projektu

W projekcie zidentyfikowano szereg kamieni milowych, punktów zwrotnych projektu, na etapie których podejmowane będą kluczowe decyzje odnośnie realizacji projektu:

1) Rekrutacja uczestników projektu oraz rozpoczęcie testowanie produktów:

- test produktu A- budowanie zespołu (kwiecień-maj 2013 r.)
- test produktu A- comiesięczna spotkania zespołu (maj 2013 r. – czerwiec 2014 r.)

- test produktu B- rekrutacja ciągła i realizacja 4 grup szkoleniowych (maj 2013 r.-czerwiec 2014 r.)
 - test produktu C- rekrutacja ciągła i realizacja 5 grup szkoleniowych (maj 2013 r.-czerwiec 2014 r.)
- 2) Rozpoczęcie analizy wyników fazy testu- ewaluacja zewnętrzna i wewnętrzna (lipiec 2014 r.)
- 3) Korekta i opracowanie ostatecznej wersji produktu finalnego (lipiec-wrzesień 2014 r.)
- 4) Przeprowadzenie głównych działań upowszechniających i włączających wypracowane produkty do polityki (październik 2014 –marzec 2015 r.)

IX. Analiza ryzyka

Identyfikacja potencjalnych zagrożeń, prawdopodobieństwo ich wystąpienia, oszacowanie wpływu na realizację projektu

Rozszerzono katalog ryzyka w stosunku do tych zawartych we wniosku o dofinansowanie.

Analizy ryzyka dokonano posługując się następującymi miarami:

P - prawdopodobieństwo wystąpienia (skala 1–3, gdzie 1 – mało prawdopodobne, 2 – średnio prawdopodobne, 3- bardzo prawdopodobne)

W – wpływ na realizację projektu (skala 1–3, gdzie 1 – mały wpływ, 2- średni wpływ, 3 – znaczący wpływ)

I – iloczyn prawdopodobieństwa i wpływu

- a) Niechęć instytucji do wzajemnej współpracy w testowaniu produktu A (niechęć do złożenia deklaracji współpracy, podpisania porozumienia, uchwały bądź zarządzenia o powołaniu zespołu interdyscyplinarnego) (P-1, W-2, I-2)
- b) Ryzyko utraty zainteresowania modelem w trakcie testowania (P-2, W-2, I-4)
- c) Opór pracodawców i organizacji pracodawców przed udziałem w modelu współpracy oraz w testowaniu produktu B ze względu na niewystarczające korzyści bezpośrednie (P-2, W-2, I-4)
- d) Trudności z rekrutacją uczestników szkoleń (P-1, W-2, I-2)
- e) Trudności w fazie testowania związane z terminową realizacją zadań (P-1, W-2, I-2)
- f) Ryzyko błędów w ocenie wyników testowania a w konsekwencji niewłaściwego wypracowania modelu (P-1, W-2, I-2)
- g) Ryzyko nieosiągnięcia zakładanych rezultatów projektu (P-1, W-3, I-3)
- h) Brak akceptacji wstępnej wersji produktów, które miałyby podlegać testowaniu (P-1, W-3, I-3)
- i) Uznanie opracowanych produktów finalnych za nieskuteczne (P-1, W-3, I-3)
- j) Ryzyko utraty płynności finansowej Projektu z powodu opóźnień w wypłacie kolejnych transz środków finansowych na realizację Projektu np. błędy we wnioskach o płatność, brak środków w Instytucji Wdrażającej (P-2, W-1, I-2)

Analiza możliwych do wystąpienia ryzyk w Projekcie wskazuje, że w większości przypadków prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka określono na poziomie 1, czyli mało

prawdopodobne. W przypadku utraty zainteresowania modelem w trakcie testowania, a także oporu pracodawców organizacji pracodawców przed udziałem w modelu współpracy prawdopodobieństwo określono na poziomie 2, czyli średnio prawdopodobne.

W przypadku wystąpienia szacowanego prawdopodobieństwa ryzyka będzie ono miało średni wpływ na realizację Projektu. W przypadku pkt g, h, i byłby to znaczący wpływ na realizację Projektu z uwagi na brak możliwości osiągnięcia założonych celów oraz na potencjalne trudności we wdrażaniu modelu.

W zakresie merytorycznym, sposobem na ograniczenia prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka jest ścisła realizacja procesów monitoringowych, a tym samym niezwłoczne informowanie Kierownika Projektu o bieżących problemach realizacyjnych i podejmowanie środków zaradczych.

Sposoby ograniczania najważniejszych zagrożeń

Powyższa analiza możliwych ryzyk, które mogą wystąpić na etapie realizacji projektu wskazuje najważniejsze zagrożenia dla prawidłowej realizacji projektu. Dokonano szerszej analizy zagrożeń i zaplanowano odpowiednie działania zaradcze:

- Niechęć instytucji do wzajemnej współpracy w testowaniu produktu A (niechęć do złożenia deklaracji współpracy, podpisania porozumienia, uchwały bądź zarządzenia o powołaniu zespołu interdyscyplinarnego)-

Na spotkaniu organizacyjnym na które zostaną zaproszeni wszyscy przedstawiciele instytucji i organizacji przedstawione zostaną zalety produktu oraz informacje na temat istoty współpracy w ramach zespołu interdyscyplinarnego w odniesieniu do sytuacji osób opuszczających zakłady karne. Ponadto, zostaną przedstawione korzyści dla każdej ze stron, a także innowacyjność modelu, co zachęci przedstawicieli instytucji i organizacji do zawiązania współpracy na rzecz osób opuszczających zakłady karne. Budowa i funkcjonowanie zespołu zostanie poparte autorytetem koordynatora (starosta powiatu), co przyczyni się do przełamania barier i wzajemnej niechęci.

- Ryzyko utraty zainteresowania modelem w trakcie testowania
zminimalizowane jest ono poprzez zawarcie **porozumienia** na mocy którego ze strony starosty powstanie zobowiązanie do przetestowania modelu, natomiast ze strony Fundacji powzięte zostanie zobowiązanie do zapewnienia wszelkiej pomocy eksperckiej i doradczej. Ponadto, w bieżącej pracy członkowie zespołu interdyscyplinarnego mają zapewnioną pomoc eksperta/ doradcy ds. modelu, co pozwoli rozwiązywać na bieżąco pojawiające się problemy i przeciwdziałać zniechęceniu wdrażaniu modelu. Akceptacja przez członków zespołu interdyscyplinarnego Porozumienia Partnerstwa Lokalnego oraz Regulaminu działania Partnerstwa Lokalnego oznacza konieczność jego realizowania, a co za tym idzie- działania według wytycznych modelu.

- Opór pracodawców i organizacji pracodawców przed udziałem w modelu współpracy oraz w testowaniu produktu B (program szkoleń) ze względu na niewystarczające korzyści bezpośrednie

Ryzyko to zminimalizowane jest poprzez udział partnera- Cech Rzemiosł i Przedsiębiorczości we Włodawie, który ma za zadanie zapewnić udział przedsiębiorców w testowaniu opracowanych produktów. Ponadto, należy uświadomić pracodawcom korzyści płynące z uczestnictwa w zespole testującym model, poprzez fakt iż :

- Udział przedsiębiorców w modelu uczyni z nich stałego i równorzędnego partnera dla instytucji publicznych
- Włączenie przedsiębiorców w proces aktywizacji społeczno-zawodowej osób opuszczających zakłady karne wpłynie na łamanie barier i uprzedzeń oraz stworzy wizerunek przedsiębiorców wrażliwych społecznie
- Poprzez udział w modelu, przedsiębiorcy podniosą swoje kompetencje i potencjał w zakresie jakości świadczonych usług oraz realizacji zadań statutowych

Powyższe argumenty wzbudzą u przedsiębiorców zainteresowanie modelem, bez udziału których nie będzie on w pełni skuteczny.

Z kolei, testowanie produktu B przez pracodawców zostanie zapewnione niewątpliwie dzięki dostosowaniu i doborowi aktywizujących metod szkoleniowych do grupy docelowej szkolenia (czyli przedsiębiorców właśnie), co stanowi innowacyjne podejście do zagadnienia zatrudniania byłych skazanych. Nie bez znaczenia pozostaje konstrukcja merytoryczna programu szkolenia, skupiająca się tylko i wyłącznie na wskazanej grupie wykluczonych.

Korzyści ze szkolenia dla uczestników:

Po szkoleniach uczestnicy będą potrafili:

- Dokonywać analizy zasobów ludzkich, w tym zatrudnionych byłych więźniów, w kontekście ich wpływu na wyniki finansowe przedsiębiorstwa.
- Operować podstawowymi pojęciami prawa karnego
- Radzić sobie ze stereotypami i uprzedzeniami dotyczącymi byłych skazanych.
- Kształtować umiejętności w zakresie przeciwdziałania stygmatyzacji byłych więźniów.
- Identyfikować zasoby osób opuszczających zakłady karne.
- Definiować problemy jakich może doświadczać były skazany w miejscu pracy
- Opracować zasady polityki personalnej uwzględniającej równe szanse dla byłych skazanych

- Trudności z rekrutacją uczestników szkoleń

Na etapie rekrutacji uczestników do projektu, korespondencji informującej o projekcie i warunkach udziału w nim, szeroko będziemy informować o korzyściach płynących z udziału w szkoleniach. Będzie to stanowiło dodatkową motywację do udziału w projekcie i szkoleniach. Niezwykle istotną kwestią będzie tu również udział Partnerów Projektu- Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu we Włodawie (testowanie produktu C) oraz Cech Rzemiosł i Przedsiębiorczości we Włodawie (testowanie produktu B).

Korzyści ze szkolenia dla uczestników:

Produkt B

Program szkoleń, zarówno poprzez konstrukcję merytoryczną programu skupiającą się wyłącznie na wskazanej grupie wykluczonych (osobny opuszczające zakłady karne), jak i dostosowanie i dobór aktywizujących metod szkoleniowych do grupy docelowej szkolenia (kadra zarządzająca oraz przedsiębiorcy) stanowi innowacyjne podejście do zagadnienia zatrudniania byłych skazanych.

Produkt C

Szkolenia koncentrują się na rozwiązywaniu problemów społecznych poprzez stworzenie nowego sposobu współpracy zarówno pomiędzy instytucjami i organizacjami, jak i współpracy tych podmiotów z osobami opuszczającymi zakłady karne. Budują umiejętność wykorzystania narzędzi efektywnego współdziałania podmiotów w ramach partnerstwa (czy to w oparciu o ekonomię społeczną, czy też inkubator na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej byłych więźniów), co przekłada się na podwyższenie kompetencji w zakresie działań pomocowych na rzecz osób opuszczających zakłady karne.

Korzyści indywidualne:

Po szkoleniach uczestnicy będą potrafili:

W ramach produktu B:

- wskazać wymierne, policzalne efekty zatrudniania byłych skazanych - dokonać analizy zasobów ludzkich, w tym zatrudnionych byłych więźniów, w kontekście ich wpływu na wyniki finansowe przedsiębiorstwa
- operować podstawowymi pojęciami prawa karnego
- kształtować umiejętności w zakresie radzenia sobie ze stereotypami i uprzedzeniami dotyczącymi byłych skazanych
- kształtować umiejętności w zakresie identyfikacji barier psychologicznych w zatrudnianiu osób opuszczających zakłady karne.
- definiować problemy jakich może doświadczać były skazany w miejscu pracy
- opracować zasady polityki personalnej uwzględniającej równe szanse dla byłych skazanych

W ramach produktu C:

- komunikować się z klientem biernym i oporującym.
- tworzyć, inicjować i wdrażać partnerstwa.
- budować programy partnerskie
- budować partnerską współpracę i grupę partnerską
- wykorzystywać narzędzia efektywnego partnerstwa na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej byłych więźniów.
- budować programy działania inkubatora aktywności społeczno-zawodowej.
- Podwyższenie kompetencji w zakresie działań pomocowych na rzecz osób opuszczających zakłady karne
- Wzrost motywacji i zaangażowania uczestników oraz poprawa ich satysfakcji z wykonywanej pracy

Ponadto, system realizacji szkoleń będzie umożliwiał pogodzenie życia rodzinnego i zawodowego poprzez możliwość realizacji szkoleń zarówno w systemie wieczorowym, jak i w weekendy.

- Trudności w fazie testowania związane z terminową realizacją zadań częste kontakty z Partnerami Projektu odpowiedzialnymi za testowanie poszczególnych produktów, wysyłanie e-maili monitorujących postępy pracy, zapewnienie Partnerom wszelkiej pomocy eksperckiej i doradczej ze strony Fundacji-Lidera Projektu

- Ryzyko błędów w ocenie wyników testowania a w konsekwencji niewłaściwego wypracowania modelu

Stosowanie kilkutorowej analizy wyników

- Ryzyko nieosiągnięcia zakładanych rezultatów projektu

zastosowanie bieżącego monitoringu każdego z rezultatów, eliminowanie zagrożeń mających wpływ na ostateczną realizację rezultatów, intensyfikowanie działań na poszczególnych obszarach aby nie dopuścić do takiej sytuacji.

- Brak akceptacji wstępnej wersji produktów, które miałyby podlegać testowaniu

pogłębiona diagnoza problemów przeprowadzona na początku realizacji projektu wskazała na potrzebę opracowania proponowanych narzędzi. Ponadto, do konstrukcji produktów zaangażowano wysokiej klasy ekspertów, co zapewni odpowiednią jakość poszczególnych produktów.

- Uznanie opracowanych produktów finalnych za nieskuteczne

wśród działań zapobiegawczych można wymienić systematyczny monitoring postępu prac oraz zaplanowanie odpowiedniego czasu na wprowadzenie ewentualnych modyfikacji. W przypadku wystąpienia ryzyka, produkty zostaną skorygowane na podstawie wytycznych z ewaluacji.

- Ryzyko utraty płynności finansowej Projektu z powodu opóźnień w wypłacie kolejnych transz środków finansowych na realizację Projektu np. błędy we wnioskach o płatność, brak środków w Instytucji Wdrażającej

zamierza się podwójne sprawdzanie wniosków o płatność, kontakt z opiekunem Projektu w przypadku wątpliwości związanych z zakresem przygotowywania dokumentów, czasowe „zakładanie” środków własnych na realizację projektu

Przygotowanie na wypadek wystąpienia innych zagrożeń

Obecny system zarządzania oraz wewnętrzny system kontroli u beneficjenta przeciwdziała problemom pojawiającym się w trakcie realizacji Projektu. System komunikacji zapewnia bieżącą informację w zakresie ryzyka, jakie może się pojawić, a ich wcześniejsza identyfikacja pozwala na wyeliminowanie zagrożeń albo ich zminimalizowanie. Ryzyko

wystąpienia zagrożeń zostanie znacząco ograniczone dzięki posiadanemu doświadczeniu oraz wiedzy i umiejętności Zespołu Zarządzającego Projektem.

Przygotowanie na skutki osiągnięcia nieprzewidywalnych efektów końcowych Projektu

Beneficjent, na podstawie porozumienia zawartego w EQUAL „Wyjść na prostą” przez Fundację OIC Poland w Lublinie z kuratorami sądowymi oraz urzędami pracy, już na etapie konstrukcji wniosku był on dyskutowany w tych środowiskach, przez co poszczególne fazy realizacji Projektu nie powinny stwarzać zaskakujących sytuacji dla realizacji projektu.

Projekt ma być testowany we współpracy z 3 Partnerami z Włodawy, reprezentującymi środowiska kluczowe dla realizacji projektu, czyli JST, Cech Rzemiosł i Przedsiębiorczości oraz NGO.

Powyższe informacje powodują, że- zdaniem beneficjenta- brak jest istotnych przesłanek do pojawienia się nieprzewidywalnych zjawisk mogących mieć negatywny wpływ na końcowy efekt realizacji Projektu.

Załączniki:

1. Produkt A - model współpracy przedsiębiorstw (np. cechu rzemiosł lub zrzeszeń pracodawców lub pojedynczych przedsiębiorstw) z Ośrodkami Pomocy Społecznej, Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie, urzędem pracy, NGO, kuratorami sądowymi i Zakładami Karnymi w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej osób opuszczających ZK.
2. Produkt B - opracowanie podręcznika dla pracodawców w zakresie zatrudniania osób opuszczających Zakłady Karne, oraz opracowanie programu szkolenia dla pracowników działów personalnych przedsiębiorstw i kadry zarządzającej.
3. Produkt C - program wspólnych szkoleń dla pracowników instytucji rynku pracy, integracji i pomocy społecznej, NGO, służb więziennych i kuratorów sądowych wraz ze wskazówkami metodycznymi do jego realizacji
4. Raport z Ewaluacji Wewnętrznej Produktów Projektu

W imieniu Lidera – Polskiej Fundacji Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland” w Lublinie:

W imieniu Partnera 1- Starostwa Powiatowego we Włodawie

W imieniu Partnera 2- Stowarzyszenia Centrum Wolontariatu we Włodawie

W imieniu Partnera 3- Cechu Rzemiosł i Przedsiębiorczości we Włodawie

Lider Projektu

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland”

Partner Projektu

Partner Projektu

Partner Projektu

